

Мовчання ягнят
Томас Гарріс

У пошуках серійного вбивці, який знімає шкіру зі своїх жертв, ФБР звертається за допомогою до відомого злочинця – Ганнібала Лектера, що перебуває в ізоляторі психлікарні. Він погоджується взяти участь у пошуках убивці, але за однієї умови – він хоче грати. Два маніяки, дві сповіді. Проте, щоб дізнатися реальну історію вбивств та врятувати останню жертву, декому потрібно розповісти досить пікантні подробиці власного життя. Дозвольте вбивці сповідатися у скоєних злочинах.

Обережно! Ненормативна лексика!

Томас Гарріс

Мовчання ягнят

© Yazoo Fabrications, Inc., 1988

© Nemiro Ltd, видання українською мовою, 2016

© Книжковий Клуб «Клуб Сімейного Дозвілля», переклад та художнє оформлення, 2016

Обережно! Ненормативна лексика!

Від автора

Двадцять п'ять років тому в Сег-Гарборі, у будинку з похилою підлогою, я написав завершальні слова «у мовчанні ягнят». Раптом я усвідомив, що закінчив роман і ось переді мною на сторінці стоїть назва книжки. Я відчув укол радості, відштовхнувся від стола й покотився назад на стільці, доки не врізався в стінку.

Тоді я перебував у полоні персонажів роману, чув у кімнаті запах кордиту, мені хотілося вимовити вголос імена людей, яких люблю.

Втрутився дитячий спогад: іще малим хлопчиком я грався в ковбоїв і підстрелив горобця; я стояв серед трави й дивився на пташку, таку теплу в моїй руці, а щоки пекло від сліз.

Я похитав головою й замислився про початки...

* * *

Колись давно журнал «Argosy»[1 – Американський палп-журнал (дешеве масове літературне видання), який існував у 1882–1978 рр.; Т. Гарріс писав для нього кримінальні оповідання.] доручив мені поїхати до в'язниці штату

Нуево-Леон у місті Монтеррей, Мексика, щоб узяти інтерв'ю в американця, якого засудили до смертної кари за вбивство трьох молодих людей.

Мені було тоді двадцять три роки, і я гадав, що після висвітлення поліцейської операції в Техасі спізнав усі премудрості життя.

В'язня звали Дайкс Еск'ю Сіммонс, колишній пацієнт психіатричної лікарні. Коли я вперше на нього глянув, то побачив перед собою білого чоловіка, приблизно п'ять футів одинадцять дюймів, сто сімдесят п'ять фунтів [2 - ? 1,8 м, 79 кг.], з посивілим каштановим волоссям. Особливі прикмети: погана пластика за Лімбергом [3 - Метод Лімберга (пластика зустрічних трикутників) - спосіб зшивання шкіри, коли зустрічні пасма з'єднуються не в прямий шов, а в довільну геометричну фігуру чи зигзаг, щоб якомога економніше й раціональніше використати шкіру.] на заячій губі, маленькі шрами на голові. У нього були очі навіженої черепахи. Більшість часу він затуляв їх парю чорних окулярів.

Сіммонс відрекомендував мені кількох своїх товаришів: один - судовий службовець у його справі (який тепер сидів за розкрадання майна), а ще фотограф-новинар, який знімав наручні годинники з мертвих і поранених в автомобільних аваріях. Фотограф підкотив рукав і показав мені п'ять годинників, запропонувавши за хорошу ціну «Vulova» [4 - Американська марка годинників, найбільш масова на початку XX століття.] з брудним ремінцем.

Сіммонс також представив мені свою дружину, гарненьку медсестру з Огайо, яка побралася з ним уже після того, як він опинився у в'язниці. У суботні вечори їм дозволяли шлюбні візити, і, щоб побути на самоті, вони завішували грати камери ковдрами.

На жінку було приємно поглянути - оаза спокою в такому місці.

Десь за рік до того Сіммонс спробував утекти, підкупивши охоронця, щоб той не замкнув двері й лишив йому пістолет. Сіммонс передав гроші, підійшов до заповітних дверей і збагнув, що його підставили, а двері й досі замкнені. Охоронець засунув гроші в штани й підстрелив Сіммонса. Він лежав і стікав кров'ю на потрісканій землі. І не помер тільки тому, що його врятував напрочуд умілий тюремний лікар.

Коли я поцікавився лікуванням Сіммонса, наглядач відімкнув для мене в'язничний медпункт.

Лікар Салазар був маленьким граційним чоловіком із темно-рудим волоссям. Він стояв майже нерухомо, у його поставі вчувалась певна елегантність. Він запропонував мені присісти.

Меблів було мало. Ми сиділи на стільцях. У шафі під стіною стояли склянки з етикетками. Кілька медичних інструментів. Голка, нитка, стерилізатор, ножиці з тупими кінцями для розрізання бинтів і, що цікаво, гінекологічне дзеркальце.

Лікар відповів на мої запитання з приводу вогнепального поранення, пояснив, як зупинив кровотечу.

Лікар Салазар склав пальці драбинкою під носом і поглянув на мене.

- Містере Гарріс, що ви відчували, коли дивилися на Сіммонса?

- Намагався зрозуміти, чи підходить він під опис убивці, який дали свідки.

- А крім цього, ви склали якесь враження?

- Та ніякого.
- Він охоче відповідав на запитання?
- Ну, так, але я зробив із цього небагато висновків. Він досить товстошкірий. Він ті відповіді вже напам'ять витовк.
- Відповіді на очікувані запитання. Він надягнув свої сонцезахисні окуляри?
- Так.
- Але ж у камері тьмяно, правда?
- Так.
- Як ви гадаєте, чому він надягнув окуляри?
- Може, хотів якось сховатися.
- А вам не здалося, що окуляри надають певної симетрії його обличчю? Покращують зовнішність?
- Я дійсно про це не думав, лікарю. Він має такий вигляд, наче його багато били, і то в голову.

Лікар Салазар заплющив очі - можливо, в пошуках терпіння - і тоді знову їх розплющив. Очі лікаря були бордовими[5 - Насправді «бордові очі» (maroon eyes) мають не зовсім бордовий колір. Згідно з юристом і антропологом Альфонсом Бертильйоном, цей термін уживається, коли райдужка містить темно-коричневий, майже чорний пігмент, а колір «однорідний і нагадує оболонку каштана... стиглого, чистого й блискучого».] з мерехтливими бурштиновими цятками.

- Він трохи повертав обличчя вбік, коли говорив із вами, градусів на десять ліворуч?
- Може, він відводив погляд, так часто роблять.
- Як ви гадаєте, Сіммонс огидний? Губу йому зашили не дуже добре, так?
- Так.
- Ви ще побачитеся із Сіммонсом, містере Гарріс?
- Певно, що так. Нам мають дозволити зробити кілька знімків з його машиною.
- У вас є з собою сонцезахисні окуляри, містере Гарріс?
- Так.
- Я вам не радив би вдягати ті окуляри, коли будете ставити йому запитання.
- Чому?
- Бо він бачить у скельцях своє відображення. Як ви гадаєте, Сіммонса мучили на перервах у школі через його фізичні вади?

- Мабуть. Звична справа.

Здавалося, лікар потішився з моєї відповіді.

- Так. Звична. Ви бачили фотографії жертв, двох молодих жінок та їхнього маленького братика?

- Так.

- Як ви вважаєте, вони були привабливими молодими людьми?

- Авжеж. Приемна молодь із хорошої родини. З гарними манерами, як мені розповідали. Ви ж не хочете сказати, що вони його спровокували?

- Звісно, ні. Але якщо з тебе знущалися в дитинстві, то знущання легко... уявляти.

Він поглянув на мене, і його вираз змінився, обличчя мов поширшало, наче міль розправила крила, і на них показалося совине лице.

- Ви журналіст, містере Гарріс. Що ви напишете у своєму журналі? Як лікується страх знущання по-журналістськи? Скористаєтесь якимось дотепом на кшталт: «шкільні справи пекельні, мов у чорта на пательні»?

Тієї миті охоронець постукав у двері кабінету й просунув голову всередину.

- Лікарю, пацієнти прийшли.

Лікар Салазар підвівся:

- Прошу мене вибачити.

Я подякував лікареві й попрохав зателефонувати мені, якщо він буде проїздом у Техасі, - зустрінемось за ланчем, або за чаркою, або щось таке. Озираючись на ті події, я не пригадую в його відповіді жодної іронії:

- Дякую, містере Гарріс. Звісно, зателефоную, як подорожуватиму наступного разу.

У в'язничному коридорі біля його кабінету чекали двоє охоронців і медсестра з сусіднього монастиря, які привели невелику групу городян.

То були чоловіки й жінки в напрасованому робочому одязі та гуарачах[6 - Мексиканські сандалі з плетеної шкіри.], поначишуваних на візит до лікаря. Пацієнти ззовні, сусіди, яких Салазар лікував безкоштовно.

Наглядач вийшов зі мною надвір. Я подякував йому за час, який він мені приділив, і додав, що ціную допомогу лікаря. Я спитав, скільки років Салазар працює в цій в'язниці.

- Омбре[7 - Nombre! (ісп.) - Чоловіче!]]! То ви не знаєте, хто він?

- Ні. Ми говорили про Сіммонса.

Наглядач розвернувся до мене на сходах:

- Цей лікар - убивця. Як хірург, він може запакувати тіло жертви в напрочуд маленьку скриню. Він ніколи звідси не вийде. Він божевільний.

– Божевільний? Але ж до нього ходять пацієнти.

Наглядач стеноу плечима й простягнув до мене долоні:

– З бідними він не божевільний.

* * *

Я поїхав додому й написав статтю про Дайкса Сіммонса.

Одне зачепилося за інше. Я висвітлював злочини в інших містах Мексики і того лікаря більше не бачив.

Тим часом дружина Сіммонса оголосила, що вагітна. З плином тижнів вона почала потроху більшати. Десять у третьому триместрі в суботу відбувся шлюбний візит, і того ж дня прийшли медсестри з монастиря, щоб доглядати хворих в'язнів. Дружина Сіммонса пішла додому вже надвечір.

Коли тієї суботи медсестри зайшли до в'язниці, їх було дванадцять. А вийшло того вечора тринадцять. Однією з них був Дайкс Сіммонс, який надягнув чернече вбрання й туфлі, що дружина пронесла під сукнею для вагітних.

Сіммонс утік назад, до Техасу. За кілька місяців його знайшли мертвим в автомобілі після бійки у Форт-Ворті.

Лікар Салазар відбув у в'язниці двадцять років. Коли його звільнили, він подався в найбідніший район Монтеррея й лікував старих і бідних. І звали його не Салазар. Облишмо його в спокої.

* * *

Багато років по тому я намагався написати роман. Моему детективу треба було поговорити з людиною, наділеною особливим баченням злочинного розуму. Я загубився в тунелях роботи і плентався за своїм детективом, коли він зайшов до Балтиморської лікарні для психічно хворих злочинців, щоб проконсультуватися з в'язнем. Як ви гадаєте, хто чекав на нього в камері? То був не лікар Салазар. Але саме через лікаря Салазара я зумів розпізнати його колегу зі схожою практикою, Ганнібала Лектера.

Томас Гарріс

Сег-Гарбор, штат Нью-Йорк

Травень 2013 року

Мовчання ягнят

Пам'яті мого батька

Якби я, подібно до людей, боровся зі звірами в Ефесі, яку я мав би з того користь, якщо мертві не воскресають?

Перше послання св. апостола Павла до Коринтян, 15:32

Чи мушу я дивитися в кільце на голову смерті, що проступає на моїм обличчі?

Джон Донн «Посвяти»[8 – Джон Донн (1572–1631) – англійський поет-метафізик. Прозовий цикл «Посвяти на нагальні випадки» («Devotions upon Emergent Occasions») написав, помираючи від тифу.]

Розділ 1

Відділ поведінкової психології ФБР, який займається серійними вбивствами, розташований на нижньому поверсі Академії в Куантіко[9 – Куантіко (раніше Потомак) – місто в штаті Вірджинія, де розташовані Академія та Лабораторія ФБР, одна з найбільших баз морської піхоти США, тренувальна база Управління боротьби з наркотиками та ін.], у напівпідвальному приміщенні. Кларіс Старлінг прибула туди, розгарячившись після швидкої прогулянки від Алеї Гогана[10 – Hogan's Alley – комплекс тактичної підготовки при Академії ФБР, який дістав назву від вигаданого кримінального району Нью-Йорка з коміксів про Жовтого хлопчика (автор Джозеф Пулітцер).], де стрільбище. У волоссі заплуталися травинки, на вітрівці Академії ФБР також лишилися зелені плями після того, як Кларіс припадала до землі під вогнем на практиці операції затримання, що проводилася на плацу.

У приймальні нікого не було, і Старлінг швиденько обтрусилася, побачивши своє відображення у скляних дверях. Вона знала, що має чудовий вигляд без усілякого чепуріння. Її руки пахли порохом, але часу мити їх не було – повістка від начальника відділу Кроуфорда вимагала з'явитися негайно.

Вона знайшла Джека Кроуфорда в одному з безлюдних захаращених кабінетів. Він стояв біля чийогось робочого стола й розмовляв по телефону, і вперше за рік Кларіс отримала шанс його роздивитися. І від побаченого занепокоїлася.

Зазвичай Кроуфорд скидався на підтягнутого інженера середнього віку, який, певно, оплатив своє навчання в коледжі завдяки бейсболу – вправний кетчер, жорсткий, коли доводилося захищати дім[11 – Кетчер – гравець у бейсболі, який приймає м'яч від пітчера, оцінює ситуацію в грі й радить найкращий спосіб подачі; дім – основна база, позиція кетчера. Зазвичай студенти коледжів США, які беруть участь у спортивних змаганнях, отримують грошову винагороду.]. Тепер він схуд, комір сорочки здавався зашироким, а під почервонілими очима виднілися темні набряки. Кожен, хто читав газети, знав, що відділу поведінкової психології зараз непереливки. Старлінг загадалася, чи не наступив Кроуфорд на корок. Хоча насправді це було малоймовірно.

Кроуфорд завершив розмову різкою відповіддю «Hi!», потім дістав з-під пахви папку й розгорнув її.

– Старлінг, Кларіс М., доброго ранку, – сказав він.

– Вітаю, – вона всміхнулася, виключно з чемності.

– Усе гаразд. Сподіваюсь, я вас не наполохав своїм викликом.

- Ні, - відповіла Старлінг і подумала: «Хоча це не зовсім правда».
- Ваші інструктори розповідають, що ви добре навчаєтеся, у десятці кращих студентів у класі.
- Я сподіваюсь, хоч офіційні дані досі не оприлюднені.
- Я цікавлюся час від часу.

Старлінг здивувалася. Вона вже була записала Кроуфорда до когорти дволиких покидьків, які заманюють наївних сержантів на службу.

Вона познайомилася з Кроуфордом, коли його запросили читати лекції в Університеті штату Вірджинія. Однією з причин, які привели Кларіс у Бюро, стала якість його семінарів з криміналістики. Коли Старлінг пройшла кваліфікаційний відбір в Академію, то написала Кроуфорду записку, але він так і не відповів і протягом трьох місяців, поки вона проходила навчання в Куантіко, не звертав на неї жодної уваги.

Старлінг була з тих, хто не просить про послуги й не набивається в друзі, та все одно її прикро вразила поведінка Кроуфорда. Але зараз, у його присутності, Кларіс знову відчула до нього симпатію, хоч як їй не хотілося цього визнавати.

З Кроуфордом вочевидь було щось не так. Окрім розумових здібностей йому був притаманний певний хист, який Старлінг уперше помітила завдяки його вмінню добирати кольорову гамму й тканини в одязі, навіть у рамках одноманітного дрес-коду агентів ФБР. Зараз Кроуфорд мав охайний, проте змарнілий вигляд, наче в птаха, що скидає пір'я.

- З'явилася робота, і я згадав про вас, - промовив він. - Власне, це не зовсім робота, радше цікаве доручення. Скидайте мотлох Баррі з отого стільця й сідайте. Тут написано, що після того, як ви закінчите Академію, хотіли б отримати місце безпосередньо у відділі поведінкової психології.

- Так.

- Ви знаєтеся на криміналістичній експертизі, але жодного досвіду роботи в правоохоронних органах. За нашими критеріями потрібно мати шість років як мінімум.

- Мій батько був офіцером поліції, я знаю, що то за життя.

Кроуфорд злегка всміхнувся:

- Що ви дійсно маєте, так це диплом із двох дисциплін: психологія та криміналістика, і... скільки років ви проходили літню практику в центрі психічного здоров'я, два?

- Два.

- А ваша ліцензія психотерапевта, вона ще дійсна?

- Термін закінчується за два роки. Я отримала її ще до ваших семінарів в університеті... до того як вирішила цим займатися.

- А тоді потрапили в мертвий сезон у наборі співробітників.

Старлінг кивнула:

- Мені пощастило - я вчасно дізналася й встигла перекваліфікуватися на експерта-криміналіста. Щоб мати змогу працювати в лабораторії, поки в Академії з'явиться вакансія.

- Ви мені писали про своє зарахування, так? І, здається, я вам не відповів. Тобто знаю, що не відповів. А слід було.

- У вас і без того багато клопоту.

- Ви чули про ПЗНЗ?

- Чула, що це Програма запобігання насильницьким злочинам. У «Правоохоронному віснику»[12 - «FBI Law Enforcement Bulletin» - щомісячний журнал ФБР.] пишуть, що ви укладаєте базу даних, але ще не запустили її в дію.

Кроуфорд кивнув.

- Ми розробили анкету. Вона підходить під усіх відомих на цей час серійних убивць, - сказав він і подав Кларіс товстий стос паперів у нетривкому зшивачі. - Це розділ для слідчих, а це - для жертв, якщо хтось вижив. Синім позначено запитання, на які вбивця відповідає за власним бажанням, а рожевим - низка запитань, які експерт ставить убивці й занотовує його реакції разом із відповідями. Багато роботи з документами.

Робота з документами. Корисливий інтерес Старлінг підняв носа й принохувався, наче нетерплячий бігль. Кларіс відчувала, що пахне працевлаштуванням - мабуть, утомливе доручення згодовувати необроблені дані новій комп'ютерній системі. Її вабила можливість потрапити до відділу поведінкової психології - на будь-яку посаду, але вона знала, що відбувається з жінкою, коли на неї поставили тавро секретарки, - його вже до кінця життя не змиєш. Доведеться обирати, і Кларіс хотілося зробити правильний вибір.

Кроуфорд наче чекав на щось - певно, він щось у неї спитав. Старлінг почала похапцем пригадувати.

- Які тести ви проводили? Міннесотський багатопрофільний був? Роршах?

- МБОО - так, Роршах - ніколи, - відповіла вона. - Ще проводила тематичний апперцептивний, а дітям давала Бендер-гештальт[13 - Міннесотський багатопрофільний особистісний опитувальник («ММРІ») аналізує приховані психопатологічні переживання; тест Роршаха - дослідження особистості за допомогою картинок із різноколірними плямами; тематичний апперцептивний тест - для виявлення особливостей реагування на соціальне середовище; тест дитячого нейропсихіатра Лоретти Бендер перевіряє здатність відтворювати зображення.].

- Старлінг, вас легко налякати?

- Поки що ні.

- Розумієте, ми спробували опитати й дослідити всіх тридцятьох двох серійних убивць, які наразі перебувають за ґратами, щоб скласти базу даних для формування психологічних портретів у нерозкритих справах. Більшість погодилися на тест - як на мене, найчастіше їх спонукає бажання похизуватися. Двадцять сім осіб охоче з нами співпрацювали. Четверо з них сиділи в камері смертників, розгляд апеляцій загальмувався, тому з ними все зрозуміло. Але той, хто був потрібний нам найбільше, так і не пішов на поступки. Я хочу, аби ви відвідали його завтра в психіатричній лікарні.

Кларіс Старлінг відчула, як у грудях радісно забилося серце, але й стривожилася.

– Хто об'єкт дослідження?

– Психіатр – доктор Ганнібал Лектер, – відповів Кроуфорд.

Після того як прозвучало ім'я, ненадовго запанувала мовчанка – як це завжди буває в цивілізованому товаристві. Старлінг уважно дивилася на Кроуфорда, але той нічого не казав.

– Ганнібал-канібал, – промовила вона.

– Так.

– Так, ну... Гаразд, добре. Я рада, що мені випала така нагода, але, ви ж розумієте, мені треба знати – чому саме я?

– Загалом через те, що ви вільні, – відповів Кроуфорд. – Я не очікую, що він погодиться на співпрацю. Він уже відмовився, але опосередковано – через директора лікарні. А мені треба звітувати, що в нього побував кваліфікований експерт і попросив його особисто. Є певні причини, вони вас не обходять. У Відділі не лишилося вільних людей, аби цим займатися.

– Ви в скруті – Баффало Білл і ці події в Неваді[14 – Імовірно, Кларіс згадує пожежі та вибухи на хімічному заводі, які сталися у 1988 році в місті Гендерсон, штат Невада.], – сказала Старлінг.

– Точно. Стара історія – бракує теплих тіл.

– Ви сказали, треба йти завтра, ви поспішаєте. Якийсь зв'язок із поточною справою?

– Ні. А хотілося б.

– Якщо він мені відмовить, вам усе одно буде потрібна психологічна оцінка?

– Ні. Я вже під зав'язку ситий оцінками незговірливого пацієнта доктора Лектера, і всі вони різні.

Кроуфорд витрусив на долоню дві таблетки вітаміну С й розвів водою алказельцер, щоб їх запити.

– Розумієте, це просто смішно. Лектер – психіатр і сам дописує в психіатричні журнали – неймовірні статті, – але ніколи не розглядає власні маленькі відхилення. Одного разу він удав, що згоден допомогти директору лікарні Чилтону з якимись тестами, коли на пеніс надягають чохол для вимірювання тиску й показують фотографії автокатастроф. А тоді Лектер першим опублікував те, що йому вдалося дізнатися про Чилтона, й пошив того в дурні. Він відповідає на серйозні листи, які йому пишуть студенти психіатричного відділення і які не стосуються його власного випадку, але це й усе. Якщо він не стане з вами говорити, то доповідайте по суті. Який він має вигляд, яка обстановка в камері, що він робить. Передайте місцевий колорит, так би мовити. І пильнуйте пресу, як будете заходити до лікарні та йти звідти. Я не про справжню пресу, а про жовту. Вони полюбують Лектера навіть більше за принца Ендрю[15 – Ендрю, герцог Йоркський (нар. 1960) – другий син королеви Єлизавети II, відомий скандальним розлученням із Сарою Фергюсон.].

– Якийсь низькопробний журнал запропонував йому п'ятдесят тисяч доларів за кілька рецептів, так? Здається, я щось пригадую, – сказала Старлінг.

Кроуфорд кивнув:

– Я певен, що «Народне базикало»[16 – «National Tattler» – вигаданий американський таблоїд, також фігурує в романі Гарріса «Червоний дракон» і в телесеріалі «Ганнібал» (2013–2015, канал NBC).] підкупило когось із лікарняного персоналу і там можуть дізнатися про ваш візит, коли я про нього домовлюся.

Кроуфорд нахилився вперед, і його обличчя зупинилося навпроти Старлінг на відстані двох футів[17 – ? 0,6 м.]. Вона помітила, як мішки під очима розплилися в нижніх скельцях його двофокусних окулярів. Нещодавно він полоскав рот лістерином.

– А тепер мені потрібна вся ваша увага, Старлінг. Ви мене слухаєте?

– Так, сер.

– Будьте дуже обережні з Ганнібалом Лектером. Доктор Чилтон, начальник психіатричної клініки, обговорить з вами процедуру, якої ви маєте дотримуватися під час відвідин. В жодному разі не відхиляйтеся від неї. Не відхиляйтеся ні на йоту, з жодної причини. Якщо Лектер узагалі з вами заговорить, то просто заради того, аби щось про вас дізнатися. Саме з такою цікавістю змії зазирають у пташині гнізда. Зрозуміло, що під час бесіди завжди доводиться обмінюватися репліками, але не розповідайте йому ніяких деталей з біографії. Не треба, щоб у нього в голові опинилася ваша особиста інформація. Ви знаєте, що він зробив із Віллом Гремом.

– Я читала, ще коли це сталося.

– Він випатрав Вілла ножем для різання лінолеуму, коли той його розкусив. Вілл дивом не помер. Пам'ятаєте Червоного Дракона? Лектер нацькував Френсіса Доларгайда на Вілла та його родину. Тепер обличчя Грема має такий вигляд, наче його намалював якийсь довбаний Пікассо, і все через Лектера. У лікарні він пошматував медсестру. Виконуйте свою роботу й ніколи не забувайте, хто він такий.

– І хто ж він? Ви знаєте?

– Знаю тільки, що він монстр. Ніхто не скаже нічого більш конкретного. Можливо, у вас вийде дізнатись. Я обрав вас не навмання, Старлінг. Ви поставили мені кілька цікавих запитань, коли я викладав в Університеті Вірджинії. Директор отримає рапорт за вашим підписом, якщо документ буде зрозумілий, стислий і чіткий. А це вже мені вирішувати. Ваша доповідь повинна бути й буде в мене на столі до дев'ятої ранку в неділю. Гаразд, Старлінг, дійте згідно з установленим порядком.

Кроуфорд усміхнувся Кларіс, але його очі були мертві.

Розділ 2

У доктора Фредеріка Чилтона, п'ятдесятивосьмирічного директора Балтиморської лікарні для психічно хворих злочинців, є довгий широкий стіл, на якому немає важких або гострих предметів. Деякі працівники називають цей стіл бастіоном. Інші працівники уявлення не мають, до чого

тут бастіон. Доктор Чилтон сидів за столом, коли в його кабінет увійшла Кларіс Старлінг.

– У нас тут побувало багато детективів, але таких гарненьких я не пригадую, – сказав Чилтон, так і не вставши.

Навіть не задумуючись, Старлінг збагнула, що його простягнута рука блищить від ланоліну, яким він змастив собі волосся. Вона першою відпустила його долоню.

– Міс Стерлінг, чи не так?

– Старлінг, докторе, через «а». Дякую, що приділили мені час.

– То ФБР переходить на дівчат, як і решта, ха-ха!

Директор додав до своїх слів нікотинову посмішку, якою він зазвичай розмежовував речення.

– Бюро не стоїть на місці, докторе Чилтон. Це точно.

– Ви пробудете в Балтиморі кілька днів? Тут, до речі, можна так само гарно провести час, як у Вашингтоні чи Нью-Йорку, якщо ти знаєш місто.

Кларіс відвела очі, аби не бачити його посмішку, й тієї ж миті збагнула, що Чилтон помітив її гидливість.

– Я впевнена, що це чудове місто, проте мое завдання полягає в тому, щоб побачитися з доктором Лектером і доповісти про це сьогодні ввечері.

– Може, ви залишите мені номер, щоб я міг зв'язатися з вами у Вашингтоні потім?

– Звісно. Дякую за турботу. Цим проектом керує спеціальний агент Джек Кроуфорд, ви завжди можете вийти на мене через нього.

– Зрозуміло, – відповів Чилтон. Його щоки, поцятковані рожевими плямами, контрастували з неймовірним брунатно-рудим кольором шевелюри.

– Дайте мені, будь ласка, своє посвідчення, – сказав він.

Директор так і не запропонував їй сісти, і Кларіс стояла, поки він неквапливо роздивлявся документ. Тоді він повернув перепустку й підвівся.

– Це забере небагато часу. Ходімо.

– Я гадала, що ви мене проінструктуєте, докторе Чилтон, – сказала Кларіс.

– Ми можемо зробити це дорогою, – відповів він і вийшов з-за столу, поглядаючи на наручний годинник. – За півгодини в мене ланч.

Чорт забирай, вона мусила швидше, краще його прочитати. Певно, він не такий уже пришепелок. Може, він має якусь корисну інформацію. Їй би не завадило хоч раз грайливо всміхнутися, попри те що директор їй не сподобався.

– Докторе Чилтон, у нас із вами зустріч зараз. Ми домовилися на зручну для вас годину, щоб ви змогли приділити мені трохи часу. Протягом інтерв'ю можуть з'ясуватися певні деталі, і мені буде потрібно продивитися з вами деякі відповіді.

– Я дуже, дуже в цьому сумніваюсь. О, перед виходом мені треба зробити телефонний дзвінок. Я наздожену вас у приймальні.

– Можна мені лишити тут пальто й парасолю?

– Там, – відповів Чилтон. – Віддайте їх Алану в приймальні. Він подбає про них.

На Алані було вбрання, схоже на піжаму, яку видають пацієнтам. Він протирав попільнички краєчком сорочки. Алан прийняв у Старлінг пальто, водючи за шокою язиком.

– Дякую, – сказала вона.

– Будь ласка, нема за що. Ви часто серете?

– Що ви сказали?

– Воно у вас до-о-овге виходить?

– Краще я сама це повішу деінде.

– Вам же нічого не заважає – можна нахилитися й дивитися, як воно вилізає, спостерігати, як змінює колір, коли на нього повітря потрапляє, ви так робите? Вам не здається, що воно схоже на великий коричневий хвіст?

Алан не відпустив пальто.

– Доктор Чилтон хоче бачити вас у своєму кабінеті, негайно, – сказала Старлінг.

– Ні, не хочу, – зауважив Чилтон. – Повісь пальто в шафу, Алане, і не діставай його, поки нас не буде. Виконуй. У мене була секретарка, але скорочення бюджету її забрало. Тепер приходить дівча, яке три години на день друкує документи, а потім – Алан. Куди поділися всі секретарки, міс Старлінг?

Він блиснув скельцями окулярів, поглянувши на неї, й додав:

– Ви озброєні?

– Ні, не озброєна.

– Дозвольте оглянути вашу сумочку й валізу.

– Ви ж бачили мое посвідчення.

– І там сказано, що ви студентка. Будь ласка, дозвольте оглянути ваші речі.

* * *

Кларіс Старлінг здригнулася, коли за нею гримнули перші важкі сталеві двері та клацнув засув. Чилтон ішов зеленим казенним коридором трохи попереду, крізь запахи лізолу й далеке грюкання. Старлінг злилася, що дозволила Чилтону порпатися в сумочці й валізі, і їй довелося придушити в собі цю злість, щоб мати змогу зосередитись. Усе було гаразд. Вона відчула міцне підґрунтя самоконтролю, наче стійке гравійне дно серед швидкої течії.

– Лектер завдає багато клопоту, – кинув Чилтон через плече. – Щодня санітар витрачає принаймні десять хвилин, виймаючи скріпки з періодичних видань, які він отримує. Ми намагалися скасувати або скоротити передплату, але він написав скаргу, і суд нам не дозволив. Його кореспонденція також була дуже широкою. На щастя, обсяги зменшилися після того, як Лектера затьмарили інші герої новин. Бо деякий час здавалося, що кожен мізерний студент, який пише диплом магістра психології, намагається якимось боком залучити до нього Лектера. Медичні журнали й досі публікують його статті, тільки заради збоченського захвату, який спричиняє його ім'я під заголовком.

– А мені здалося, що він написав непогану статтю про хірургічну залежність у «Журнал клінічної психіатрії», – сказала Старлінг.

– Здалося? Та що ви кажете? Ми намагалися дослідити Лектера. Подумали – ось шанс зробити знаменне дослідження, бо ж це така рідкість – упіймати такого одного живцем.

– Такого одного – це кого?

– Чистого соціопата, котрим він, вочевидь, і є. Але Лектер непроникний, він надто витончений для наших стандартних тестів. І, слово честі, як же він нас ненавидить. Мене вважає своїм заклятим ворогом. Кроуфорд дуже розумно вчинив, правда ж? Коли надумав використати вас проти Лектера.

– Що ви маєте на увазі, докторе Чилтон?

– Молода жінка, аби його «завести», мабуть, так це називається. Гадаю, Лектер уже кілька років не бачив жінок, хіба що краєм ока розгледів кількох прибиральниць. Зазвичай ми сюди жінок не пускаємо. Від них у в'язниці тільки лихо.

Ну й пішов ти на хер, Чилтоне.

– Докторе, я закінчила Університет Вірджинії з відзнакою. Це не інститут шляхетних панянок.

– У такому разі ви в змозі запам'ятати правила: не просовувати руки крізь ґрати, не торкатися ґрат. Не передавати йому нічого, крім м'якого паперу. Жодних ручок, жодних олівців. Йому час від часу видають спеціальні маркери з м'якою голівкою. Папір, який ви йому передаєте, не має містити скріпок, скоб чи булавок. Предмети можна передавати тільки через висувну тацю для їжі. Повертаються предмети також крізь тацю. Жодних винятків. Не приймати жодних предметів, які він намагається передати крізь ґрати. Ви мене зрозуміли?

– Зрозуміла.

Вони пройшли ще двоє дверей, і денне світло лишилося позаду. Тепер вони проминули загальні палати, де пацієнти мають змогу спілкуватись одне з одним, і спустилися на територію, де немає вікон і спілкування. Лампи в коридорах захищені товстими ґратками, наче ліхтарі в машинному відсіку на кораблі. Доктор Чилтон зупинився під однією з таких ламп. Коли їхні кроки стихли, Старлінг почула, як десь там, за стіною, лунає хрипкий голос, спотворений криком.

– Лектера ніколи не виводять за межі камери без гамівної сорочки, перев'язів на все тіло та маски, – сказав Чилтон, – і зараз я вам покажу чому. Протягом першого року після того, як його сюди направили, він повадився зразково. Охорона трохи розслабилася – то було ще за минулого

керівництва, самі розумієте. Восьмого липня 1976 року після обіду він поскаржився на біль у грудях, і його перевели в лазарет. Гамівну сорочку зняли, щоб легше було провести електрокардіограму. Коли над ним схилилася медсестра, ось що він із нею зробив.

Чилтон простягнув Кларіс Старлінг пошарпану фотографію.

– Лікарям вдалося врятувати їй одне око. Увесь цей час Лектер був підключений до моніторів. Він зламав їй щелепу, аби відкусити язика. Його пульс жодного разу не перевищив показник у вісімдесят п'ять ударів за хвилину, навіть коли він його проковтнув.

Старлінг не знала, що гірше – фотографія чи увага Чилтона, з якою його швидкі, чіпкі очі ковзнули її обличчям. Вона уявила спраглу курку, що скльовує сльози зі щік.

– Ось де я його тримаю, – сказав Чилтон і натиснув кнопку біля масивних половинчастих дверей з безпечного скла. Санітар, який стояв за ними, пустив їх у лікарняний блок.

Старлінг прийняла важке рішення й зупинилася одразу за порогом.

– Докторе Чилтон, нам справді потрібні результати цих тестів. Якщо доктор Лектер вважає вас за ворога, якщо він так на вас зациквився, як ви самі кажете, то чи не буде наша бесіда успішнішою, якщо я поговорю з ним сам-на-сам? Що скажете?

Чилтон смикнув губою:

– Мене це ідеально влаштовує. Могли запропонувати ще в моєму кабінеті. Я б послав із вами санітара й зекономив час.

– Я б запропонувала, якби ви мене тоді проінструктували.

– Гадаю, більше ми з вами не побачимося, міс Старлінг... Барні, коли вона закінчить із Лектером, виклич когось, щоб її вивели.

Чилтон пішов, навіть не поглянувши на Кларіс.

Тепер перед нею стояв кремезний незворушний санітар, а за його спиною на стіні виднілися беззвучний годинник і шафа з металевої сітки, в якій зберігалися гамівні сорочки, маски, балончик «Мейс»[18 – «Масе» – марка сльозогінного газу.] і рушниця з транквілізатором. На рамі висіла довга жердина з викривленням у формі літери U на одному з кінців, щоб притискати маячних пацієнтів до стіни. Санітар дивився на Старлінг.

– Доктор Чилтон уже сказав, щоб ви не торкалися ґрат? – запитав він високим і водночас захриплим голосом. Кларіс він нагадував Альдо Рея[19 – Aldo Ray (1926–1991) – американський актор, типаж «крутого» здорованя з хрипким голосом.].

– Так, сказав.

– О'кей. Він у кінці коридору, остання камера праворуч. Тримайтеся середини проходу, коли будете йти, і ні на що не зважайте. Можете віднести йому пошту, щоб розмова легше пішла, – сказав санітар. Здавалося, він по-своєму тішиться з цієї ситуації. – Просто покладіть її в тацю та проштовхніть усередину. Якщо та шухляда буде з його боку, то її можна витягти за мотузку, або він сам її просуне. Той отвір влаштовано так, що він не зможе до вас дотягтися.

Санітар віддав їй два журнали, з яких випадали розкріплені сторінки, три газети й кілька розкритих листів.

Коридор був тридцять ярдів завдовжки, палати розташовувалися по обидва боки. Деякі були оздоблені м'якою оббивкою, а посередині дверей – віконце для спостереження, довге й вузьке, наче стрілецька бійниця. Інші скидалися на стандартні тюремні камери з ґратами, що виходили в коридор. Кларіс Старлінг відчувала, що в камерах є люди, але намагалася на них не дивитися. Вона вже подолати половину шляху, коли чийсь голос просичав:

– Я чую, як пахне твоя пизда.

Кларіс вдала, що нічого не почула, й рушила далі.

В останній камері горіло світло. Наближаючись, вона відсунулася до лівої стіни, щоб зазирнути туди здалеку, розуміючи, що клацання підборів уже давно сповістило про її прихід.

Розділ 3

Камера доктора Лектера вдалині від інших; навпроти неї, по інший бік коридору, – нічого, крім комори, і взагалі вона унікальна з будь-якого погляду. Першу загорожу становлять ґрати, а за ними на такій відстані, що людині не дістати, натягнуто міцну нейлонову сітку – від підлоги до стелі й від стіни до стіни. За сіткою Старлінг розгледіла стіл, закріплений на підлозі болтами і завалений стосами книжок у м'якій обкладинці та паперами, і стілець із прямою спинкою, також прикручений до підлоги.

Сам доктор Ганнібал Лектер сидів, відкинувшись на своєму ліжку, й переглядав італійське видання журналу «Vogue». У правій руці він тримав оберемок сторінок і складав їх біля себе лівою. На лівиці доктора Лектера було шість пальців.

Кларіс Старлінг зупинилася недалеко від ґрат, на відстані в ширину невеликого проходу.

– Докторе Лектер.

Вона була задоволена тим, як прозвучав її голос.

Доктор відірвав очі від журналу.

На мить їй здалося, що погляд Лектера гуде, але то був тільки шум крові у вухах.

– Мене звати Кларіс Старлінг. Можна з вами поговорити?

У відстані, на якій вона зупинилась, і в її голосі явно простежувалася чемність.

Доктор Лектер замислився, притиснувши палець до зімкнутих губ. Потім неквапливо піднявся з ліжка, плавно пройшовся своєю кліткою і став перед нейлоною сіткою, дивлячись повз перепону, наче сам обирав, де йому зупинятися.

Вона помітила, що Лектер маленький та елегантний. У його жилих руках і долонях відчувалася сила – так само як у Старлінг.

– Доброго ранку, – привітався він, наче щойно відчинив двері у своїй оселі. У його інтелігентному голосі чулася легка металева хрипкість, можливо, від того, що голос тривалий час лишався без уживання.

У доктора Лектера бордові очі, і світло відбивається в них маленькими червоними цятками. Інколи здається, що ті цятки іскрами злітаються в самий центр. Його погляд повністю заволодів Старлінг.

Вона підійшла трохи ближче до ґрат. Волосся на руках стало дибки й напинало зсередини рукави.

– Докторе, у нас великі проблеми з укладанням психологічних портретів. Я хочу попросити вас про допомогу.

– «У нас», тобто у відділу поведінкової психології в Куантико. Можу припустити, що ви працюєте на Джека Кроуфорда.

– Так, на нього.

– Дозвольте поглянути на ваше посвідчення.

Кларіс цього не очікувала.

– Я вже пред'являла його в... кабінеті директора.

– Тобто ви пред'явили його Фредерікові Чилтону, доктору філософії?

– Так.

– А ви бачили його посвідчення?

– Ні.

– Перелік його наукових звань досить стислий, можу вас запевнити. Ви вже познайомилися з Аланом? Чарівний, так? З котрим із цих двох ви охочіше вели б розмову?

– Загалом, мабуть, з Аланом.

– Ви можете виявитися журналісткою, яку доктор Чилтон пустив сюди за гроші. Гадаю, в мене є право поглянути на ваше посвідчення.

– Гаразд.

Кларіс показала йому ламінований документ.

– Я нічого не бачу на такій відстані, передайте його мені, будь ласка.

– Не можу.

– Бо воно жорстке.

– Так.

– Спитайте в Барні.

Прийшов санітар і оголосив:

– Докторе Лектер, я дозволю передати вам це посвідчення. Але якщо ви не повернете його, коли я попрошу, якщо доведеться піднімати всіх на ноги й

гамувати вас, аби його повернути, то я сильно засмучусь. А якщо ви мене засмутите, то доведеться тримати вас у перев'язках, поки я трохи не відійду. Харчування крізь трубочку, перевдягання «почесних штанців» двічі на день і все таке інше. А ще я тиждень не віддаватиму вам пошту. Зрозуміли?

- Звісно, Барні.

Таця з посвідченням ковзнула в камеру, і доктор Лектер підняв його до світла.

- Курсант? Тут сказано «курсант». Джек Кроуфорд посилає курсанта на розмову зі мною?

Він постукав карткою по дрібних білих зубах і вдихнув її запах.

- Докторе Лектер, - сказав Барні.

- Так, звичайно.

Він поклав посвідчення назад у тацю, і Барні витяг її назовні.

- Так, я й досі проходжу стажування в Академії, - сказала Старлінг, - але ми говоримо не про ФБР, йдеться про психологію. Гадаю, ви можете самостійно визначити, чи маю я достатню кваліфікацію, щоб спілкуватися з вами на цю тему, чи не так?

- Хм-м-м, - сказав доктор Лектер. - Власне... як підступно з вашого боку. Барні, як гадаєш, можна принести офіцеру Старлінг стілець?

- Доктор Чилтон нічого не казав мені про стілець.

- А що тобі підказує гарне виховання, Барні?

- Вам принести стілець? - спитав Барні в Кларіс. - Можна організувати, але він ніколи... ну, зазвичай ніхто не лишається тут надовго.

- Так, дякую, - відповіла Старлінг.

Барні приніс складаний стілець із замкненої комори в коридорі навпроти, встановив його і пішов.

- А тепер, - сказав Лектер, сідаючи за стіл боком, щоб дивитися на Кларіс, - що сказав вам Міггс?

- Хто?

- Множинний[20 - Доктор Лектер має на увазі, що в Міггса дисоціативний розлад ідентичності.] Міггс, із камери, що далі коридором. Він щось до вас просичав. Що він сказав?

- Він сказав: «Я чую, як пахне твоя пизда».

- Зрозуміло. Особисто я не чую. Ви користуєтеся кремом для шкіри фірми «Евіан», а інколи - парфумами «L'Air du Temps»[21 - «Аромат часу» (фр.), жіночі парфуми від бренду «Ніна Річчі»], але не сьогодні. Сьогодні ви категорично не напахувалися. Що ви думаєте з приводу того, що сказав вам Міггс?

- Він вороже налаштований з причин, які мені не відомі. Дуже шкода. Він вороже ставиться до людей, а вони - до нього. Замкнене коло.

- А ви до нього вороже налаштовані?

- Співчуваю через його психічний розлад. Поза тим, він чинить багато галасу. Як ви здогадалися про парфуми?

- За запахом із вашої сумочки, коли ви діставали посвідчення. Гарна сумочка.

- Дякую.

- Ви взяли свою найкращу сумочку, чи не так?

- Так.

Це була правда. Вона заощаджувала гроші на цю класичну, просту сумочку, і то був у неї найбільш вишуканий аксесуар.

- Набагато краща за ваші туфлі.

- Сподіваюся, до них також дійде черга.

- Не маю жодного сумніву.

- Малюнки на стінах - ваші, докторе?

- А ви гадаєте, я викликав сюди дизайнера?

- Отой, що над раковиною, це європейське місто?

- Флоренція. Палаццо Веккіо та Дуомо, вид з Бельведеру.

- Ви малювали з пам'яті, всі ці деталі?

- Пам'ять, офіцере Старлінг, це все, що я маю замість краєвидів.

- А на іншому - розп'яття? Середній хрест порожній.

- Голгофа після зняття з хреста. Пастель і «меджик-маркер» на пергаменті для пакування м'яса. Ось що насправді отримав злодій, якому обіцяли Рай, коли жертвне ягня забрали геть.

- І що саме?

- Ясна річ, йому переламали ноги, як і його випадковому сусідові, який глузував з Христа. Ви що, зроду не читали Євангелія від Йоанна? Тоді раджу картини Дуккіо, він дуже точно зображає розп'яття. Як Вілл Грем? Який у нього вигляд?

- Я не знайома з Віллом Гремом.

- Ви знаєте, хто він. Протеже Джека Кроуфорда. Який був до вас. Як його обличчя?

- Я ніколи його не бачила.

- Це називається «обрізати старі зв'язки», офіцере Старлінг, якщо ви не заперечуєте.

Кілька секунд тривала мовчанка, а тоді Кларіс випалила:

- Натомість ми б могли підшити дещо з давно відрізаного. Я принесла...

- Ні. Ні, це нерозумно й неправильно. Ніколи не користуйтеся дотепами, щоб плавно перейти до іншої теми. Послухайте, поки об'єкт усвідомлює подібні дотепи й відповідає на них, суб'єкт має змогу провести швидкий безсторонній аналіз, що згубно впливає на настрій. Наше спілкування відбувається в площині доброго гумору. У вас непогано виходило, ви були чемні й сприйнятливі до чемності, ви ввійшли в довіру, поділившись принизливою правдою про Міггса, та ось ви вдаєтеся до незграбної спроби перевести розмову на свою анкету. Так не годиться.

- Докторе Лектер, ви - досвідчений клінічний психіатр. Гадаєте, я настільки дурна, щоб намагатися маніпулювати вами через настрій? У жодному разі, повірте. Я прошу вас заповнити анкету, а ви погодитесь або відмовитесь. Невже буде якась шкода від того, що ви просто поглянете на ці запитання?

- Офіцере Старлінг, ви читали періодичні видання, які останнім часом виходили у відділі поведінкової психології?

- Так.

- І я теж. Дурники з ФБР відмовляються надсилати мені «Правоохоронний вісник», проте я дістаю його від перекупників, а також виписую «Новини» Джона Джея[22 - Дайджест Коледжу Джона Джея при Університеті Нью-Йорка, який випускає спеціалістів із кримінального покарання.] й психіатричні журнали. Вони поділяють людей, які скоюють серійні вбивства, на дві категорії - організовані та неорганізовані. Що ви про це думаете?

- Базовий підхід... очевидно, що вони...

- «Примітивний», ось який термін слід ужити. Фактично наука психологія здебільшого недорозвинена, а практика поведінкового аналізу перебуває на рівні френології[23 - Френологія - псевдонаука початку XIX століття про зв'язок людської психіки і будови поверхні черепа.]. Від початку психологія має справу з не дуже якісним матеріалом. Підіть на будь-який психологічний факультет у коледжі й погляньте на студентів і викладацький персонал: ентузіасти аматорських радіостанцій та інші недолугі спеціалісти з розладів особистості. Навряд вони належать до розумової еліти кампусу. «Організовані» та «неорганізовані»... Яке приземлене, буденне мислення.

- Як би ви змінили цю класифікацію?

- Я б не став її міняти.

- З приводу публікацій: я читала ваші статті про хірургічну залежність та правобічні й лівобічні вирази обличчя.

- Так, вони першокласні, - сказав доктор Лектер.

- Я теж так подумала, як і Джек Кроуфорд. Він звернув на них мою увагу. Це одна з причин, чому він так непокоїться, щоб ви...

- Кроуфорд-Стоїк непокоїться? Мабуть, він дуже зайнятий, якщо набирає собі помічників з лав студентів.

- Так, зайнятий, і він хоче...

- Зайнятий Баффало Біллом.

- Припускаю, що так.

- Ні, не «припускаю, що так». Офіцере Старлінг, ви знаєте напевне, що справа в Баффало Біллі. Я гадав, Джек Кроуфорд послав вас розпитати мене про нього.

- Ні.

- То ви не намагаєтеся манівцями підійти до цієї теми.

- Ні, я прийшла, бо нам потрібні ваші...

- Що вам відомо про Баффало Білла?

- Про нього взагалі небагато відомо.

- Газети щось випустили?

- Не думаю. Докторе Лектер, я не бачила жодних конфіденційних матеріалів у цій справі, моя робота полягає в тому...

- Скількома жінками послуговувався Баффало Білл?

- Поліція знайшла п'ятьох.

- З усіх було знято шкіру?

- Частково так.

- У газетах ніколи не пояснювалось, звідки пішло його ім'я. Ви знаєте, чому його називають Баффало Біллом?

- Так.

- Розкажіть мені.

- Розкажу, якщо ви проглянете анкету.

- Прогляну, нехай. А тепер: чому?

- Усе почалося з невдалого жарту в «убивчому» відділі Канзас-Сіті.

- Так?

- Його назвали Баффало Біллом, бо він оббілює жінок, наче бізонів[24 - William Frederick «Buffalo Bill» Cody (1846-1917) - американський мисливець на бізонів і організатор популярного дійства «Дикий Захід»; отримав своє прізвище після того, як за півтора року убив понад 4000 бізонів для забезпечення робітників Тихоокеанської залізничної компанії м'ясом і шкурами.]

Старлінг збагнула, що проміняла почуття страху на усвідомлення власного запроданства. З цих двох станів вона б радше обрала страх.

- Передайте мені анкету.

Старлінг проштовхнула в отвір синю секцію. Вона нерухомо сиділа, поки Лектер гортав сторінки. Тоді він опустив папери назад у тацю.

- Ох, офіцере Старлінг, невже ви гадаєте, що зможете препарувати мене за допомогою такого тупого знаряддя?

- Ні, я гадаю, що ви можете поділитися своєю точкою зору й допомогти нам у цьому дослідженні.

- І який у мене може бути для цього мотив?

- Цікавість.

- До чого?

- До причин, з яких ви тут опинилися. До того, що з вами сталося.

- Нічого зі мною не сталося, офіцере Старлінг. Я сам стався. Вам не вдасться звести мене до самої низки факторів впливу. Ви поступилися добром і злом перед поведінковою психологією, офіцере Старлінг. Ви всіх одягли в моральні «почесні штанці» - ніхто, ніколи й ні в чому не винен. Подивіться на мене, офіцере Старлінг. Чи не наважиться ви визнати, що я - зло? Я - зло, офіцере Старлінг?

- Я гадаю, що ви деструктивний. Як на мене, це те саме.

- Отже, зло - деструктивне? Тоді бурі - теж зло, якщо все так просто. Ще є пожежі, а також гради. У сфері страхування це називається «Боже Провидіння».

- Умисне...

- Я колекціоную обвали церков, для забави. Ви бачили той нещодавній випадок у Сицилії? Дивовижно! Фасад упав під час святкової меси, розчавивши шістдесят п'ять бабусь. Це було зло? Якщо так, то хто його спричинив? Якщо Він існує там, угорі, то Він просто обожнює такі забави, офіцере Старлінг. Тиф і лебеді - всі вони пішли з одного джерела.

- Я не можу знайти вам пояснення, докторе, проте знаю того, хто може.

Піднявши руку, він зупинив її. Кларіс відзначила, що рука пропорційно складена, хоча на ній два однакові середні пальці. Найрідкісніша форма полідактилії.

Коли він знову заговорив, голос був м'яким і приємним:

- Вам би хотілося вирахувати мене, офіцере Старлінг. Ви така амбітна, правда? А знаєте, якою ви постаєте в моїх очах, із вашою гарною сумочкою та дешевим взуттям? Ви скидаєтесь на селючку. Причесану, честолюбну селючку, якій бракує смаку. Ваші очі схожі на дешеві камені, що їх добирають за знаком зодіаку, - так само зблискують на поверхні, коли ви здобуваєте чергову незначну перемогу. Але за тими очима ховається кмітливий розум, так? Ви відчайдушно намагаєтесь бути несхожою на власну матір. Добре харчування забезпечило вам гарну фізичну форму, але від землекопів вас відділяє не більш ніж одне покоління, офіцере Старлінг. Ви Старлінг-Західна-Вірджинія чи Старлінг-Окі[25 - Okies - мігранти з Оклахоми й Канзасу, уродженці штату Оклахома.], офіцере? Ви вагалися між коледжем і жіночим батальйоном армії США, так? Хочете, я розповім дещо особисте про вас, курсанте Старлінг? У вашій кімнаті зберігається ланцюжок із золотими намистинами[26 - Add-a-beads - різновид намиста, популярного у 80-х роках у США в сім'ях середнього класу: на ланцюжок нанизувалося по намистині, які батьки дарували дочкам з певної нагоди (закінчення коледжу тощо), а згідно з іншою легендою, такі самі намистини дівчатам дарували хлопці, з якими вони зустрічалися.], і тепер щоразу, як ви помічаєте цей несмак, вам стає трохи гидко, правда? Усі ті нудні подяки, що відкривали шлях до пестошів, коли доводилося марудитися за

кожну намистину. Нудно. Нудно. Неціка-а-а-аво-о. Розум може багато чого зіпсувати, так? І смак стає безжальним. Ви будете обмірковувати нашу розмову, і вам пригадається тупий, звірячий біль у його обличчі, коли ви поривали з ним стосунки... Якщо ланцюжок із намистинами стає несмаком, то що буде далі? Ви ж думаєте про це – ночами?

Доктор Лектер питав її напрочуд лагідним голосом. Старлінг підвела голову, щоб поглянути йому у вічі.

– А ви багато бачите, докторе Лектер. Не заперечуватиму жодного вашого слова. Але, бажаєте ви того чи ні, ось на яке запитання ви мені зараз відповісте – чи стане вам сили застосувати це всеосяжне сприйняття до себе? Подібні речі важко вислуховувати. Я це дізналася протягом останніх кількох хвилин. А як щодо вас? Погляньте на себе й напишіть правду. Вам не знайти більш вдалого і складного об'єкта для дослідження. А може, ви просто боїтеся самого себе.

– А ви вперті, правда, офіцере Старлінг?

– Очевидно, що так.

– І вам противна сама думка про те, що ви можете виявитися посередністю. Чи не боліло б вам? О! Проте ви далекі від посередності, офіцере Старлінг. Вам лишається тільки страх поразки. Які у вас намистини, по сім міліметрів?

– По сім.

– З вашого дозволу, я дам вам пораду. Знайдіть просвердлені камінці тигрового ока та понанізуйте їх по черзі з золотими намистинами. Можете зробити два через три або один через два, як вам більше до вподоби. Тигрове око пасуватиме до ваших очей і підкреслить колір волосся. Вам колись дарували валентинки?

– Так.

– Уже розпочався Великий піст. День святого Валентина всього за тиждень, гм-м-м, сподіваєтесь отримати вітання?

– Хто знає.

– Так, ніхто не знає... Нещодавно я розмірковував про День святого Валентина. Мені пригадався один кумедний випадок. А зараз я гадаю, що у Валентинів день міг би ошасливити вас, Кларіс Старлінг.

– Яким чином, докторе Лектер?

– Я відправлю вам чудову валентинку. Треба буде про це подумати. А наразі прошу мене вибачити. До побачення, офіцере Старлінг.

– А наше дослідження?

– Якось мене намагався вирахувати переписувач населення. Я з'їв його печінку з кінськими бобами та великою пляшкою «Амароне»[27 – «Amarone della Valpolicella» – сухе червоне вино, одне з найдорожчих італійських. У крилатому виразі з кінострічки «Мовчання ягнят» (1991) згадується інше італійське вино, к'янти.]. Повертайтеся до школи, крихітко Старлінг.

Ганнібал Лектер, ввічливий до останнього, так і не обернувся до неї спиною. Він зробив крок назад від сітки, потім повернувся до тюрмного

ліжка, ліг на нього й набрав такого байдужого вигляду, наче хрестоносець у домовині.

Раптом Старлінг відчула спустошеність, немов щойно здала кров. Вона довше, ніж того вимагали обставини, складала папери до валізи, бо спочатку ноги її не слухали. Старлінг перейнялася поразкою, а вона ненавиділа програвати. Вона склала стілець і притулила його до дверцят комори. Їй знову доведеться йти повз Міггса. Барні сидів десь удалині й, здавалося, читав. Можна було б його покликати, аби він прийшов по неї. Клятий Міггс. Це ж не гірше, ніж щодня минати в місті будівельників або неповоротких кур'єрів. Кларіс вирушила коридором до виходу.

Просто біля неї просичав голос Міггса:

– Я прокусив собі зап'ясток, щоб поме-е-ерти-и-и... бачиш, як тече кров?

Слід було покликати Барні, але її захопили зненацька, і вона зазирнула в камеру й побачила, як Міггс змахнув пальцями. Старлінг не встигла відвернутися й відчула, як на шокі й плече потрапили теплі краплі.

Вона подалася геть, розуміючи, що то сперма, а не кров і що Лектер кличе її, вона чула його. Голос доктора Лектера лунав позаду неї, і металевий скрегіт чувся в ньому ще виразніше:

– Офіцере Старлінг.

Він устав із ліжка й гукав до неї, поки Кларіс ішла коридором. Вона рилася в сумочці в пошуках серветок.

– Офіцере Старлінг, – прозвучало позаду.

Тепер вона віднайшла холодне поруччя самоконтролю й упевнено просувалася до воріт.

– Офіцере Старлінг, – у голосі Лектера пролунала нова нота.

Старлінг зупинилася. Господи Боже, невже я так сильно цього хочу? Міггс щось сичав, але вона не слухала.

Вона знову опинилася перед камерою Лектера й побачила рідкісне видовище, коли доктор виявляв хвилювання. Вона знала, що він відчуває запах сперми. Він чув усі запахи.

– Я б у жодному разі не допустив, щоб із вами таке сталося. Мені нестерпні грубощі.

Буцімто скоєні вбивства очистили його від побічної брутальності. А може, як подумалося Старлінг, його розбуркала нагода побачити на ній таку особливу мітку. Вона не могла його розгадати. Іскри в очах Лектера полетіли в п'тьму зіниць, наче світляки майнули вглиб печери.

Хоч би що то було, користуйся нагодою, Господи!

Вона підняла валізу:

– Будь ласка, зробіть це для мене.

Можливо, вона запізнилася. Лектер знову заспокоївся.

– Ні. Але ви радітимете, що завітали до мене. Я подарую вам дещо інше. Подарую вам те, що ви любите понад усе, Кларіс Старлінг.

– І що ж це, докторе Лектер?

– Підвищення, звісна річ. Як ідеально все склалося – я дуже задоволений. Мене надихнув Валентинів день.

Усмішка, повна білих зубів, могла з'явитися з будь-якої причини. Він говорив так тихо, що Кларіс ледве розбирала слова.

– Шукайте свою валентинку в машині Распейла. Ви мене чуєте? Шукайте валентинку в машині Распейла. А тепер вам час іти. Не думаю, що Міггс так швидко впорається вдруге, дарма що божевільний, так?

Розділ 4

Кларіс Старлінг була схвильована, виснажена, бігла, хоч за нею ніхто не гнався. Деякі припущення, що висловив про неї Лектер, були правдою, деякі були тільки відлунням правди. На кілька секунд їй здалося, що в голову ввірвалася чужа свідомість і поскидала з полицок речі, наче ведмідь у лісовій хатинці.

Їй стало гидко від слів, які він сказав про її матір, але гніву треба було позбутися. Робота є робота.

Кларіс сиділа в своєму старому «пінто»[28 – «Ford Pinto» – марка компактного легкового автомобіля.] через дорогу від лікарні й глибоко дихала. Коли шибки запітніли, їй вдалося усамітнитися від перехожих.

Распейл. Кларіс пригадалося це ім'я. Він був пацієнтом Лектера й однією з його жертв. У Старлінг був лише один вечір, щоб ознайомитися з матеріалами в справі Лектера. Папка виявилася товстою, а Распейл – однією з численних жертв. Треба перечитати деталі.

Старлінг кортіло поспішати, але вона розуміла, що нагальність існує тільки в її уяві. Справу Распейла було закрито багато років тому. Наразі нікому нічого не загрожувало. У неї був час. Краще дізнатися більше інформації та спитати поради перед тим, як рухатися далі.

Кроуфорд міг відібрати в неї справу й передати комусь іншому. Тому треба користатися нагодою.

Кларіс спробувала подзвонити йому з телефонної буди, але її повідомили, що Кроуфорд шапкує перед комісією з питань розподілу бюджетних коштів щодо фінансування міністерства юстиції.

Вона могла б дізнатися деталі справи від Балтиморського поліцейського відділку, у секції карного розшуку, але вбивство не вважається федеральним злочином, і Старлінг розуміла, що в неї одразу відберуть цю справу, жодних сумнівів.

Вона рушила назад до Куантіко, до відділу поведінкової психології з його затишними шторами в коричневу клітинку та сірими папками, сповненими пекла. Вона просиділа там до вечора, коли вже пішов останній секретар, і все прокручувала Лектерові мікрофільми. Старий норовистий зчитувач сяяв у темній кімнаті, наче гелловінський гарбуз, слова й негативи фотографій вирували на напруженому обличчі Кларіс.

Распейл, Бенджамін Рене, білий чоловік, 46 років, перша флейта Балтиморського філармонічного оркестру. Він був пацієнтом у психіатричній практиці доктора Ганнібала Лектера.

Двадцять другого березня 1975 року він не з'явився на концерт у Балтиморі. Двадцять п'ятого березня знайшли його тіло – він сидів на лаві в маленькій заміській церкві поблизу Фоллз-Черч, штат Вірджинія, в самій білій краватці та смокінгу. Розтин показав, що серце Распейла проштрикнули й у нього бракує тимусу та панкреасу.

Кларіс Старлінг, яка з дитинства дізналася про м'ясопереробку набагато більше, ніж їй того хотілося, розпізнала в зниклих нутрошах волову та підшлункову залози.

У «вбивчому» відділі Балтимора вважали, що ці органи з'явилися в меню обіду, на який Лектер запросив директора й диригента Балтиморської філармонії наступного вечора після зникнення Распейла.

Доктор Ганнібал Лектер заявляв, що в цій справі йому нічого не відомо. Директор і диригент філармонії засвідчили, що не пам'ятають страв з обіду доктора Лектера, хоча той славився вишуканим частуванням і публікував численні статті в кулінарних журналах.

Потім директору філармонії довелося лікуватися від анорексії та боротися з наслідками алкогольної залежності в холістичному санаторії[29 – Холістична медицина – альтернативна практика широкого спектру (акупунктура, хіропрактика, гомеопатія, фітотерапія).], що в Базелі.

Распейл став дев'ятою з відомих жертв Лектера, як стверджувала балтиморська поліція.

Распейл помер, не склавши заповіту, і газети місяцями стежили за тим, як родичі позиваються за його майно, доки громадський інтерес не вщух.

Распейлова родина об'єдналася з сім'ями інших жертв практики Лектера, і вони домоглися судової постанови про те, щоб усі записи й плівки шаленого психіатра було знищено. Хтозна, про які сороміцькі таємниці він може обмовитись, а лікарняні записи, як вони вирішили, могли стати документальним підтвердженням.

Суд призначив юриста Распейла, Еверетта Йоу, судовим виконавцем із нерухомості.

Старлінг доведеться звернутися до цього юриста, щоб дістатися до автомобіля. Може, він оберігає пам'ять про Распейла, і якщо його попередити завчасно, то він знищить речові докази, щоб захистити свого покійного клієнта.

Старлінг воліла атакувати зненацька, тож їй були потрібні порада й дозвіл. Окрім неї, у відділі поведінкової психології нікого не було, і вона почувалася по-хазяйськи вільно. Кларіс знайшла домашній телефон Кроуфорда в картотеці Ролодекс[30 – Rolodex – обертовий каталог із картками для зберігання та пошуку контактної інформації].

Вона не чула гудків виклику, аж раптом прозвучав його голос, дуже тихий та спокійний:

– Джек Кроуфорд.

– Це Кларіс Старлінг. Сподіваюся, я не відірвала вас від обіду... – сказала вона й далі говорила в тишу: – ...сьогодні Лектер дещо розповів мені у

справі Распейла, я зараз шукаю інформацію в офісі. Він сказав, що в Распейловій машині щось є. Доведеться добуватися до неї через його юриста, а оскільки завтра субота, занять немає, то я хотіла спитати вас, чи...

- Старлінг, ви пригадуєте мої вказівки щодо того, як чинити з інформацією стосовно Лектера? - Голос Кроуфорда був страх яким тихим.

- Подати звіт у неділю до дев'ятої ранку.

- Так і робіть, Старлінг. Саме так і робіть.

- Так, сер.

Від довгого гудка запекло у вусі. Пал поширився на обличчя, в очах заболіло.

- А бодай тебе перекрутило на хер, - промовила вона. - Старий мерзотник. Підлий сучий сину. Хай би Міггс на тебе кінчив, то я подивилася б, чи тобі таке до вподоби.

* * *

Старлінг відмилася дочиста, надягла фірмову нічну сорочку Академії ФБР і вже сіла працювати над другою чернеткою свого звіту, коли з бібліотеки повернулася сусідка по кімнаті, Арделія Мепп. Її широке, коричневе, надивовижу розумне обличчя було найприємнішим видовищем, яке трапилося Кларіс того дня.

Арделія Мепп помітила її втомлений вигляд.

- Чим ти сьогодні займалася, дівчинко? - Мепп завжди ставила запитання так, наче відповідь не мала жодного значення.

- Упадала перед божевільним, перемазавши обличчя спермою.

- Хотілося б і мені мати вільний час на особисте життя... Не знаю, як ти все встигаєш, іще й навчаєшся.

Старлінг збагнула, що сміється. Арделія Мепп посміялася разом із нею - скільки того був вартий маленький жарт. А Кларіс не зупинялась і чула свій сміх ніби здалеку, вона сміялась і сміялась. Старлінг дивилася на Мепп крізь сльози, і та здавалася дуже старою, а її посмішка - сумною.

Розділ 5

Джек Кроуфорд, чоловік п'ятдесяти трьох років, читає у вольтерівському кріслі при тьмяному світлі лампи в спальні свого будинку. Він сидить обличчям до пари двоспальних ліжок, які піднято на підпорах до висоти лікарняних. Одне належить йому, а в другому лежить його дружина Белла. Кроуфорд чує, як вона дихає ротом. Минуло два дні відтоді, як вона востаннє рухалась і говорила з ним.

Її дихання на мить зупиняється. Кроуфорд відриває погляд від книжки й дивиться на неї поверх своїх двофокусних окулярів. Белла знову починає дихати - спочатку невпевнений, а потім повноцінний подих. Він

підводиться, аби торкнутися її, виміряти тиск і пульс. Протягом цих місяців він устиг стати експертом із тонометрів.

Він не хоче залишати її саму вночі, тож поставив для себе ліжко поруч із нею. І через те, що вона інколи тягнеться до нього в темряві, його ліжко таке саме високе, як і її.

Якщо не зважати на висоту ліжок і мінімальне лікарняне приладдя, необхідне для догляду за Беллою, Кроуфорду вдалося не перетворити спальню на лікарняну палату. Тут стоять квіти, але небагато. У кімнаті не знайти пігулок – Кроуфорд вийняв речі з одержної шафи в коридорі й заповнив її медикаментами та обладнанням іще до того, як привіз Беллу додому з лікарні. (То був другий раз, коли він переносив її на руках через поріг будинку, і ця думка відбирала в нього мужність.)

З півдня прийшов теплий атмосферний фронт. Вікна прочинено, а вірджинське повітря лагідне та свіже. Маленькі жабки глипають одна на одну в п'їтьмі.

Кімната ідеально прибрана, хоча килим уже кошлатиться – Кроуфорд не вмикає шумного пилососа в спальні й чистить його щіткою вручну, тож виходить трохи гірше. Він прокрадається до стінної шафи та вмикає світло. У середині на дверях висять два графіки. В одному він позначає пульс і артеріальний тиск Белли. Цифри, написані ним і медсестрою, яка чергує вдень, тягнуться незліченними жовтими сторінками, незліченними днями й ночами. В іншому графіку денна доглядальниця занотовує прийом ліків.

Уночі, якщо виникне потреба, Кроуфорд сам може дати Беллі будь-які ліки. Дотримуючись указівок медсестри, він практикувався спочатку на лимонах, а потім на власних стегнах, іще до того, як привіз дружину додому.

Кроуфорд стоїть поруч із нею хвилини три, вдивляється в її обличчя. Гарний муаровий шарф покриває її волосся, наче тюрбан. Вона сама наполягала на цьому, поки ще могла наполягати. А тепер на цьому наполягає він. Він змашує її губи гліцерином і широким великим пальцем прибирає порошок з кутика її ока. Белла не ворухиться. Ще не час її перевертати.

Дивлячись у дзеркало, Кроуфорд запевняє себе, що він не хворий, що нема потреби лягати за нею в домовину, що в нього все гаразд. Він ловить себе на цій думці, і йому стає соромно.

Кроуфорд повертається до крісла й не може пригадати, що саме він читав. Він по черзі обмацує книжки, щоб знайти теплу.

Розділ 6

Уранці в понеділок Кларіс Старлінг знайшла в поштовій скриньці повідомлення від Кроуфорда:

КС:

Продовжуйте з автомобілем Распейла. Не поспішайте. У моєму офісі вам видадуть номер кредитної картки для міжміських дзвінків. Зв'яжіться зі мною перед розмовою з юристом і будь-якими поїздками. Доповідати о 16.00 у середу. Директор отримав звіт щодо Лектера за вашим підписом. Ви добре впоралися.

ДК

МКВНД[31 - Міжнародна корпорація з втілення наукових досягнень (Science Applications International Corporation / SAIC).]/Секція 8

Старлінг була задоволена. Вона розуміла - Кроуфорд просто підкинув їй виснажену мишу, щоб вона погралася нею для практики. Але він хотів її навчити. Він хотів, щоб вона впоралась. А Старлінг завжди вважала, що то набагато краща риса, ніж чемність.

Распейл уже вісім років як помер. Які речові докази можуть так довго зберігатися в машині?

З досвіду власної родини вона знала, що автомобілі дуже швидко знецінюються, тому апеляційний суд дозволяє спадкоємцям продавати машини ще до офіційного рішення про розподіл майна, а гроші відходять на зберігання третій особі. Навряд чи цей автомобіль і досі значиться серед Распейлової спадщини, навіть попри заплутані й суперечливі позови.

До того ж існувала проблема з часом. Ураховуючи перерви на ланч, Старлінг мала годину й п'ятнадцять хвилин щодня, щоб користуватися телефоном у робочий час. Вона мусила звітувати перед Кроуфордом у середу після обіду. Загалом у неї було три години сорок п'ять хвилин на те, щоб знайти машину протягом трьох днів, якщо займатися цим під час перерв між заняттями й наздоганяти навчальний матеріал ночами.

У неї був добрий конспект зі слідчих дій, а ще випаде нагода поставити кілька загальних запитань своєму інструкторові.

Протягом перерви на ланч у понеділок персонал Балтиморського окружного суду просив Старлінг зачекати на дроті й тричі про неї забував. Під час перерви між заняттями вона натрапила-таки на привітного секретаря, який знайшов для неї матеріали судового рішення про розподіл майна Распейла.

Секретар підтвердив, що дозвіл на продаж машини дійсно було ухвалено, і назвав Старлінг марку й серійний номер автомобіля, а також ім'я покупця, яке знайшов у документах про передачу прав власності.

У вівторок вона змарнувала півгодини ланчу, намагаючись вийти на людину з цим ім'ям. Протягом другої половини перерви вона дізналася, що Служба реєстрації транспортних засобів штату Меріленд не має змоги відстежувати автомобілі за серійним номером, тільки за реєстраційним чи поточним номерним знаком.

У вівторок після обіду гроза зігнала стажерів зі стрілецького плацу в приміщення. Конференц-зала парувала від мокрого одягу й поту. Джон Брігем, колишній інструктор зі стрільби в морпихів, вирішив перед усім класом перевірити силу рук Старлінг і подивитися, скільки разів вона натисне на спусковий гачок револьвера сміт-вессон моделі 19 за шістдесят секунд.

Кларіс видала сімдесят чотири лівою рукою, здула з очей пасмо волосся та взялася працювати правою, поки інший студент вів підрахунок. Вона взяла стійку Вівера[32 - Weaver stance - одна з найбільш розповсюджених поз для стрільби з малої вогнепальної зброї.], напружилась і сфокусувала погляд на мущі, а цілик і тимчасова мішень лишалися нечіткими й розпливчастими, чого й слід домагатися. За тридцять секунд вона спрямувала думки в інше русло, щоб відволіктися від болю. Погляд сфокусувався на мішені на стіні. Це була похвальна грамота від поліцейського відділу Комітету міжштатної торгівлі й транспорту, видана на ім'я її інструктора, Джона Брігема.

Поки інший стажер рахував клацання револьвера, Старлінг кутиком рота пробурмотіла запитання до Брігема:

- Як вирахувати поточну реєстрацію...
- ...шістдесятп'ятьшістдесятшістьшістдесятсімшістдесятвісімшістдесят...
- ...машини, якщо в тебе є тільки серійний номер...
- ...сімдесятвісімсімдесятдев'ятьвісімдесятвісімдесятодин...
- ...і марка? Поточний номерний знак невідомий.
- ...вісімдесятдев'ятьдев'яносто. Стоп.

- Гаразд, народ, - сказав інструктор, - візьміть це собі до уваги. Сила рук є головною запорукою безперебійної стрільби в бойових ситуаціях. Дехто з вас, джентльмени, побоюється, що його викличуть наступним. І ваші побоювання справдяться - Старлінг вправляється обома руками на рівні, істотно вищому за середній. Тому що вона тренується. Працює з тими маленькими пружними штучками, до яких ви всі маєте доступ. А більшість із вас не стискає нічого тугішого за власні...

Як завжди уникаючи рідної термінології морпіхів, він удався до ввічливої усмішки:

- ...цицуні, - зрештою закінчив він. - Беріться за розум, Старлінг, вам також є над чим працювати. Я хочу, аби до випуску ваша лівиця видавала за дев'яносто. Усім попаруватися й позначати одне одному час - хутко! Не ви, Старлінг, ідіть сюди. Що ще у вас є на цю машину?

- Тільки серійний номер і марка, от і все. Ім'я одного з попередніх власників, в якого вона була п'ять років тому.

- Гаразд, послушайте. Найчастіше люди засир... припускаються помилки, коли намагаються гоцати від одного власника до іншого повз реєстрацію. Десь між штатами вас зіб'ють із плигу. Знаєте, копи інколи роблять таке навмисно. У комп'ютерній базі вказано тільки реєстрацію та номерний знак. Усі вже звикли користуватися номерними знаками та реєстрацією транспортного засобу, а не його серійним номером.

У кімнаті лунало гучне клацання навчальних револьверів із синіми руків'ями, тож Брігему довелося гриміти їй у вухо:

- Є один легкий прийом. «Р.Л. Полк і Компанія», які випускають міські телефонні довідники. Ці люди також публікують списки поточної реєстрації автомобілів за маркою та серійним номером. Це єдиний спосіб. За цими списками продавці машин потім роблять рекламну розсилку. А як ви здогадалися, що треба спитати в мене?

- Ви працювали в Комітеті торгівлі й транспорту, тож я вирішила, що вам часто доводилося шукати автівки. Дякую.

- З вас належить - підкачайте ліву руку як годиться і присоромте кілька тендітних пальчиків.

На перерві між заняттями Кларіс повернулася до телефонної буди, і її руки так сильно тремтіли, що вона ледве розбирала свої нотатки. Распейлові належав «форд». Біля Університету Вірджинії був автосалон «фордів», і протягом років його власник терпляче робив усе можливе для її «пінто». Тепер так само терпляче він проглянув на її прохання Полкові списки. Він

повернувся до телефону з ім'ям і адресою особи, на яку була востаннє зареєстрована машина Бенджаміна Распейла.

Мчить Кларіс на коні полем, у Кларіс усе під контролем. А тепер не дуркуй і подзвони тому чоловікові додому в, дайте глянуть, Канал № 9, штат Арканзас[33 - Number Nine - муніципальна комуна округу Міссісіпі; Ditch Nine - канал у цьому ж окрузі.]. Джек Кроуфорд нізашо мене туди не відпустить, але я хоч зможу сказати напевне, кому належить ця тачка.

Слухавку ніхто не взяв, і вдруге - також. Здалеку звучав дивний гудок - подвійний дзенькіт, як на спареній телефонній лінії. Пізно ввечері вона спробувала ще раз, але слухавку так само ніхто не брав.

У середу, під час перерви на ланч, на дзвінок Старлінг відповів чоловік:

- На WPOQ золоті шлягери.

- Доброго дня, чи можу я поговорити з...

- Мені нема діла до алюмінієвої обшивки, і я не хочу жити ні в якому трейлерному містечку у Флориді, що ще?

У голосі чоловіка Старлінг розчула пагорби й височини штату Арканзас. Вона могла перейти на цю говірку з ким завгодно й коли завгодно, а часу в неї було обмаль.

- Так, сер, якби ви мені допомогли, то я була б вам дуже вдячна. Я намагаюся вийти на містера Ломакса Бардвелла? Це Кларіс Старлінг? - Її інтонація поповзла вгору.

- Це якась Старлінг! - гукнув чоловік своїм домашнім. - А що вам тре' від Бардвелла?

- Я з регіонального офісу Середнього Заходу, займаюсь відкликанням старих «фордів»? Він має право на безкоштовне гарантійне обслуговування свого LTD[34 - Скорочена назва автомобіля «Ford LTD».]?

- То я Бардвелл. Рішив, що ви хоч'те мені щось продати за тим дешевим міхміським дзвінком. Та пізно вже для обслуговування, краще б ви мені дали цілу машину. То ми з дружиною були в Літл-Року, від'їжджали від торгового центру «Саутленд Молл»?

- Слухаю вас, сер.

- То той клятий шатун пройшов просто крізь мастильний піддон. То повсюди розлилась олива, і та вантажівка, «Оркін»[35 - «Orkin» - фірма з Аталанти, яка займається дезінсекцією.], що в неї такий великий жук на даху? Вона послизнулась на оливі й з'їхала з дороги.

- Господи помилуй.

- Скинула з постаменту будку «Фотомат»[36 - «Fotomat» - колишня мережа кіосків з проявлення фотоплівки, які встановлювали біля паркінгів, щоб можна було робити замовлення, не виходячи з машини.], аж скло повилітало. То хлопака з «Фотомату» вибрався назовні та подався геть, наче стуманілий. Довелось тримати його подалі від дороги.

- А щоб мене грім побив. То що сталося з нею потім?

- То що сталося з чим?

– З машиною.

– То я сказав Бадді Сіпперу зі звалища старих автівок, що він може забирати її за п'ятдесят баксів, як сам по неї приїде. Ма'ть, він розібрав її на запчастини.

– А ви не могли б підказати мені його номер, містере Бардвелл?

– А нащо вам здався Сіппер? Якщо хтось і має отримати із цього зиск, то ті'ки я.

– Я розумію, сер. Просто до п'ятої вечора я виконую те, що мені накажуть, а наказали знайти машину. То ви маєте його номер, якщо ваша ласка?

– Не знайду свого записника. Уже давно десь загубивсь. Самі знаєте, як воно з тими онуками. Телефон вам назовуть в центральній довідковій, то контора «Звалище Сіппера».

– Красно дякую, містере Бардвелл.

На звалищі підтвердили, що з автомобіля вийняли все начиння та спресували його в куб для подальшої переробки. Старший майстер підняв записи й зачитав Старлінг серійний номер машини.

«Ах ти ж срака-кочерга», – подумала Старлінг, яка не встигла відійти від повірки. Глухий кут. Ось і маєш валентинку.

Старлінг притулила голову до прохолодної скриньки для монет у телефонній буді. Притискаючи книжки до стегна, Арделія Мепп постукала пальцем у двері й подала Кларіс апельсинову газованку «Краш».

– Красно дякую, Арделіє. То я маю зробити ще один дзвінок. Якщо вчасно впораюсь, то наздожену тебе в кафетерії, о'кей?

– А я так сподівалася, що ти позбудешся цього жакливого акценту, – відповіла Мепп. – Почитай спеціальну літературу. Особисто я ніколи не вдаюся до колоритних говірок свого рідного міста. Якщо будеш так гуторити, подруго, то люди скажуть, що я воджуся з вар'яткою.

Мепп причинила двері телефонної будки.

Старлінг вирішила, що їй треба спробувати дістати більше інформації від Лектера. Якщо вона призначить зустріч заздалегідь, то буде більше шансів, що Кроуфорд дозволить їй повернутися до лікарні. Вона набрала номер доктора Чилтона, але не змогла прорвати оборону секретарки.

– Доктор Чилтон зайнятий зі слідчим і помічником окружного прокурора, – сказала жінка. – Він уже говорив із вашим керівником, і йому нема про що з вами розмовляти. До побачення.

Розділ 7

– Ваш приятель Міггс помер, – сказав Кроуфорд. – Старлінг, ви мені все розповіли?

Втомлене лице Кроуфорда було чутливе до сигналів, наче вигнуте, обрамлене пір'ям обличчя сови, і таке саме безжальне.

– Як?

Старлінг зацікавилася, і їй довелося взяти себе в руки.

– Проковтнув язика незадовго до світанку. Лектер йому нарадив, як вважає Чилтон. Нічний санітар чув, як Лектер щось лагідно розповідав Міггсові. Лектеру багато відомо про Міггса. Він говорив недовго, і санітар не розчув його слів. Міггс трохи поплакав, а потім замовк. Ви мені все розповіли, Старлінг?

– Так, сер. Усе викладено в моєму рапорті та супровідних нотатках, практично дослівно.

– Телефонував Чилтон, скаржився на вас... – Кроуфорд перечекав і, здавалося, був задоволений тим, що вона не стала розпитувати. – Я відказав йому, що вважаю вашу поведінку прийнятною. Чилтон спробує розв'язати справу щодо порушення громадянських прав людини.

– А в нього вийде?

– Звісно, якщо цього забажає родина Міггса. Щороку Відділ громадянського права приймає по вісім тисяч таких позовів. Вони з радістю додадуть Міггса до цього списку. – Кроуфорд уважно подивився на неї. – З вами все гаразд?

– Я не знаю, як мені слід почуватися через це.

– А ви й не мусите ніяк почуватися. Лектер зробив це для забави. Він розуміє, що йому все одно нічого не буде, то чому б ні? Чилтон забирає на деякий час його книжки та сідало з унітаза, а ще позбавляє «Джелл-О»[37 – «Jell-O» – торговельна марка желатинових десертів.]. – Кроуфорд переплів пальці на животі та поглянув на великі пучки, наче порівнював їх. – Лектер розпитував про мене, так?

– Він питав, чи ви зайнятий. Я сказала, що так.

– І все? Ви не приховали нічого особистого, наприклад такого, чого б мені не хотілося знати?

– Ні. Він назвав вас Стоїком, але я про це писала.

– Так, писали. І більш нічого?

– Ні, я нічого не пропустила. Ви ж не думаєте, що я розплатилася з ним якоюсь пліткою і саме тому він зі мною заговорив?

– Ні.

– Мені нічого не відомо про ваше особисте життя, а якби було відомо, то я б не стала це обговорювати. Якщо вам важко в це повірити, то пропоную розібратися негайно.

– Мене влаштовує ваша відповідь. Ідемо далі.

– То ви щось таке подумали чи...

– Переходимо до наступного пункту, Старлінг.

– Підказка Лектера про Распейлову машину завела в глухий кут. Автівку спресували в металевий кубик чотири місяці тому в Каналі № 9, штат

Арканзас, і продали на переплавку. Можливо, якщо я повернуся в лікарню й поговорю з ним, він розповість мені більше.

– То ви зайшли в глухий кут?

– Так.

– А чому ви вирішили, що в Распейла була тільки та машина, на якій він постійно їздив?

– То був єдиний зареєстрований автомобіль, Распейл був самотнім, тож я припустила...

– Ага, стривайте. – Кроуфорд наставив вказівного пальця на якийсь невидимий принцип, що завис між ними в повітрі. – Ви припускали. Ви припускали, Старлінг. Погляньте сюди.

Кроуфорд вивів у записнику слово «припускати». Кілька інструкторів, які викладали в Старлінг, позичили в Кроуфорда цей прийом, але Кларіс не виказала, що вже десь таке бачила. Кроуфорд почав креслити:

– Якщо ви починаєте «припускати», коли я посилаю вас на завдання, Старлінг, то ми з вами можемо пошитися в «приДурк

и». – Він відкинувся назад і задоволено спитав: – А ви в курсі, що Распейл колекціонував автомобілі?

– Ні, а їх іще не розпродали?

– Не знаю. Як гадаєте, зможете все розвідати?

– Так, зможу.

– З чого почнете?

– З виконавця духівниці.

– Юрист із Балтимора, китаець, якщо я не помиляюся, – сказав Кроуфорд.

– Еверетт Йоу, – відповіла Старлінг. – Він є в телефонному довіднику Балтимора.

– А вам не спадало на думку, що не завадить отримати дозвіл на обшук Распейлової машини?

Інколи тон Кроуфорда нагадував Кларіс повчання гусені-всезнайки Льюїса Керрола. Старлінг не наважилась відповідати в тому ж дусі, поки що.

– Распейл помер, і його ні в чому не підозрюють, тобто якщо отримати дозвіл на обшук від виконавця, то такий обшук вважатиметься законним, а його «плоди»[38 – «Плоди отруйного дерева» – юридична метафора, яка вживається в США та позначає речові докази, здобуті протизаконним чином; здебільшого суди намагаються нехтувати цими «отруйними плодами».] – прийнятними речовими доказами в будь-якій судовій справі.

– Точно, – підтвердив Кроуфорд. – Ось що я вам скажу: я попереджу оперативний відділ у Балтиморі про ваш візит. У суботу, Старлінг, усьому свій час. Збирайте плоди, якщо такі знайдуться.

Кроуфорд доклав невеликого успішного зусилля, щоб не провести поглядом Старлінг, коли вона виходила з кабінету. Зі сміттевого кошика він дістав, затиснувши двома пальцями, клаптик цупкого бузкового паперу. Виклав його на стіл і розгладив. У записці йшлося про його дружину, ось що там було написано легким приемним почерком:

О, вчені люди марно дискутують
про джерело вогню, що спалить цілий світ.
Їм невтямки – недуга жінку губить,
і той вогонь зсередини жере її.

Щиро співчуваю з приводу Белли, Джеку.

Ганнібал Лектер

Розділ 8

Еверетт Йоу їхав на чорному «б'юіку» з наліпкою Університету Де Поля[39 – DePaul University – приватний університет у Чикаго, один із найпопулярніших католицьких університетів США.] на задньому склі. Під його вагою «б'юік» злегка хилився вліво – Старлінг помітила це, поки їхала слідом за ним крізь дощ за межі Балтимора. Майже стемніло; день, який Старлінг виділила на розслідування, практично скінчився, а другого вільного дня в неї не було. Вона боролася з нетерплячкою, постукуючи по керму в такт із помахами двірників, поки потік автомобілів повз трасою 301.

Йоу виявився розумним і товстим, а також мав дихальну недостатність. Старлінг припустила, що йому мало бути близько шістдесяти. Поки що він був готовий допомогти слідству. День змарнувався не з його провини. Балтиморський юрист повернувся тільки ввечері після тижневого відрядження до Чикаго і просто з аеропорту поїхав до свого офісу, щоб зустрітися зі Старлінг.

Йоу пояснив, що класичний «пакард» Распейла потрапив на склад іще задовго до смерті господаря. Ліцензії на нього не було, тож Бенджамін ніколи на ньому не їздив. Йоу бачив машину лише раз – у складському приміщенні й накриту чохлам, коли мав підтвердити її наявність для опису майна, який він укладав після вбивства свого клієнта. Якщо слідчий Старлінг дає слово «чесно й одразу ділитися» будь-якими відкриттями, що можуть зашкодити репутації покійного, то юрист обіцяє показати їй автомобіль. Ордер і поняті не потрібні.

Старлінг раділа нагоді хоч день поїздити на «плімуті» зі стільниковим телефоном, який їй видали з автопарку ФБР, а ще завдяки Кроуфорду в неї з'явилося нове посвідчення. На ньому значилося просто «ФЕДЕРАЛЬНИЙ СЛІДЧИЙ», а термін дії, як вона зауважила, спливав за тиждень.

Пунктом призначення були міні-склади «Спліт-сіті», де за чотири милі від міста. Повільно просуваючись у потоці машин, Старлінг скористалася телефоном, щоб якомога більше дізнатися про це складське господарство. На той час, коли помітила вгорі оранжеву вивіску «МІНІ-СКЛАДИ СПЛІТ-СІТІ – ЗАЛИШТЕ КЛЮЧ СОВІ», вона встигла вже довідатися кілька нових фактів.

Компанії «Спліт-сіті» була видана ліцензія на вантажні перевезення від Комітету торгівлі й транспорту на ім'я Бернарда Гері. Три роки тому Федеральна колегія присяжних упіймала Гері на транспортуванні краденого майна між штатами, і його ліцензію відправили на перегляд.

Йоу звернув під вивіскою й показав ключі прищуватому молодик у формі, який стояв на воротах. Охоронець записав їхні номерні знаки, відчинив ворота й нетерпляче помахав рукою, наче на нього чекали якісь важливіші справи.

«Спліт-сіті» – сіре місце, де постійно дме вітер. Як і недільний рейс розлучених із Ла-Гвардія в Хуарес[40 – Ла-Гвардія – аеропорт у Нью-Йорку; Сюдад-Хуарес – місто на півночі Мексики.], воно займається обслуговуванням бездумного броунівського руху нашої цивілізації, і в більшості складів зберігаються уламки розколотих шлюбів. Комори захаращено меблями з віталень, кухонними гарнітурами, поплямованими матрацами та фотографіями сімей, яких більше не існує. В офісі шерифа Балтиморського округу поширена думка, що в «Спліт-сіті» також ховають більшість дорогоцінних речей, коли доходить до оголошення банкрутства.

Місце скидається на військову установу: тридцять акрів видовжених будівель, поділених протипожежними стінками на відсіки розміром із просторий гараж на одну машину. Кожна переділка має секційні підйомні ворота. Плата помірна, і деяке майно лежить тутуже роками. Охорона надійна. Склади оточено двома рядами високого сітчастого паркану, між якими цілодобово ходять патрулі з собаками.

Під Распейлову складську комірчину № 31 намело до шести дюймів прілого листя, змішаного з паперовими склянками та дрібним сміттям. По обидва боки підйомних дверей висіли важкі замки. До того ж засувку з лівого боку було опечатано. Еверетт Йоу незграбно схилювався над печаткою. Старлінг тримала парасоль та ліхтарик, що світив їм у сутінках.

– Здається, склад не відмикали з того часу, як я був тут п'ять років тому, – сказав він. – Бачите, тут у пластику відбиток моєї нотаріальної печатки. Тоді я й гадки не мав, що родичі будуть стільки сперечатись і розгляд справи триватиме довгі роки.

Йоу взяв у Старлінг ліхтарик і парасоль, поки вона фотографувала замки й печатку.

– У містера Распейла була квартира в місті, де він жив і працював, а тоді мені довелося звільнити приміщення, щоб не платити ренту за рахунок спадку, – сказав він. – Я вирішив перевезти речі сюди й покласти їх разом із Распейловим автомобілем і майном, яке вже тут зберігалось. Ми привезли піаніно, книжки, ноти й, здається, ліжко.

Йоу спробував вставити ключ.

– Мабуть, замки позаїдало. Принаймні цей повертається дуже туго.

Йому було важко нахилитись і дихати одночасно. Коли він спробував сісти навпочіпки, хруснули коліна.

Старлінг тішило те, що навісні замки виявилися великими хромованими виробами фірми «Американ стендарт». Вигляд вони мали неприступний, але Кларіс знала, що зможе легко вибити з них латунні циліндри за допомогою гвинта для листового металу та цвяходера – батько був показував їй, як це роблять грабіжники, коли вона ще була малою. Проблема полягала в тому, де знайти гвинт і молоток, оскільки Старлінг не мала доступу до краму, що зазвичай возила з собою в «пінто».

Вона порилася в сумочці й знайшла балончик антильоду[41 – Спрей швидкої дії для розморожування криги.], яким користувалася, щоб відмикати замки в «пінто».

– Не хочете перепочити хвилинку у своїй машині, містере Йоу? Чому б вам трохи не погрітись, а я спробую все владнати. Візьміть парасолу, дощ майже вщух.

Старлінг підігнала ФБРівський «плімут» ближче до дверей, щоб присвітити собі фарами. Вона вийняла з машини мастильний шуп і накрापала оливи в замкові шпарини, а потім побризкала антильодом, щоб розігнати мастило. Містер Йоу сидів у своїй машині, усміхався й кивав. Старлінг раділа, що Йоу виявився чоловіком здорової думки і вона могла спокійно працювати, не налаштувавши його проти себе.

Стемніло. У світлі фар «плімута» Старлінг почувалася так, наче її виставили напоказ, у вусі лунав виск вентиляторного ремня – двигун працював на холостому ході. Машину вона замкнула на ключ. На перший погляд містер Йоу здавався сумирним, але Кларіс вирішила не лишати йому жодної можливості розчавити її машиною об двері.

Навісний замок стрибнув їй у руку, наче жабка, і тепер лежав у долоні відімкнений, важкий і масний. Інший замок устиг просякнути оливою й відімкнувся ще легше.

Двері не піднімалися. Старлінг тягла за ручку, поки перед очима не попливли яскраві плями. На допомогу прийшов Йоу, але через маленьку та незручну дверну ручку та власну грижу він не зміг прикласти достатнього зусилля.

– Можемо повернутися наступного тижня з моїм сином або якимось робітником, – запропонував містер Йоу. – Мені вже дуже хочеться чимшвидше поїхати додому.

Проте Старлінг була зовсім не певна, що колись повернеться до цього місця. Кроуфорду було б легше просто підняти телефонну слухавку й доручити цю справу Балтиморському оперативному відділу.

– Я хутенько, містере Йоу. У вашій машині є домкрат?

Просунувши домкрат під дверну ручку, Старлінг усією вагою навалилася на гайковий ключ, що слугував їй за важіль. Двері страшно зарипіли й піднялися на півдюйма[42 – 12,5 мм.]. Посередині полотна почало прогинатися. Двері піднялися ще на дюйм, і ще, поки їй не вдалося протиснути під них запасне колесо, щоб двері не впали, поки вона встановлювала обидва домкрати (свій і містера Йоу) по краях, розташовуючи їх якомога ближче до рейок, якими ковзали двері.

По черзі прикладаючись до домкратів, вона дюйм за дюймом підняла двері на півтора фута[43 – 0,46 м.] від землі, а тоді вони застрягли і більше не підіймалися, навіть коли вона щосили тиснула на важелі.

Підійшов містер Йоу та разом із нею зазирнув під двері. Нахилитися він міг не довше кількох секунд за раз.

– Там пахне мишами, – сказав він. – А мене запевняли, що гризунів тут труять. Якщо мені не зраджує пам'ять, це навіть прописано в контракті. Про гризунів тут майже не чуто, так вони казали. Але ж я їх чую, а ви?

– Я теж, – відповіла Старлінг. У промені ліхтаря вона розгледіла картонні коробки та одну велику автомобільну шину з широким білим ободом, що визидала з-під тканини. Шина була спущена.

Кларіс відігнула «плімут» так, щоб частина світла від передніх фар потрапляла під двері, а тоді дістала з салону гумовий килимок.

– Заходите всередину, офіцере Старлінг?

– Треба все оглянути, містере Йоу.

Він простяг їй носову хустку.

– Пропоную вам гарненько перев'язати холоші на кісточках. Щоб миші не позалазили.

– Дякую вам, сер, дуже слухна думка. Містере Йоу, якщо двері впадуть, ха-ха, або ще щось трапиться, ви б не могли подзвонити за цим номером? Це наш оперативний відділ у Балтиморі. Вони знають, що я зараз тут із вами, і можуть занепокоїтись, якщо незабаром я не дам про себе знати, розумієте мене?

– Так, безперечно. Звісно, я так і зроблю.

Він подав їй ключі від «пакарда». Старлінг постелила гумовий килимок на мокру землю й лягла на нього, затуливши лінзи свого фотоапарата пластиковими пакетами для речових доказів. Штани на кісточках були надійно перев'язані її носовичком та хусткою містера Йоу. На обличчя впали дрібні краплі дощу, а в ніс ударив запах плісняви й мишей. Як не дивно, Старлінг пригадався латинський вираз.

У перший день навчання в Академії його написав на дошці інструктор з криміналістичної експертизи, і то було гасло римського лікаря: «Primum non nocere». Найперше – не нашкодь.

«Він би до такого не додумався в якомусь довбаному гаражі, де повно мишей».

Раптом прозвучав голос батька. Він звертався до неї, поклавши руку на плече її брата: «Якщо не можеш грати без скавучання, Кларіс, іди краще додому».

Старлінг застєбнула гудзик на комірці блузки, втягла голову в плечі й ковзнула під двері.

Вона опинилася під заднім бампером «пакарда». Автомобіль припаркували в лівій половині складської комори, майже впритул до стіни. Праворуч височіли стоси картонних коробок, заповнюючи вільний простір біля машини. Старлінг плазувала на спині підлогою, поки просунула голову у вузький прохід, що лишився між коробками й автомобілем. Вона посвітила ліхтариком угору на картонні кручі. Численні павуки заплели прогалину павутинням. Здебільшого – колопряди, чиї тенета були поцятковані маленькими висохлими, щільно перемотаними рештками комах.

«Ну, хвилюватися можна тільки з приводу коричневого павука-самітника, а він не плете павутини на видноті, – подумки заспокоїла себе Старлінг. – А через решту не варто перейматись».

Простору біля заднього крила мало вистачити, щоб стати на ноги. Вона звивалася й крутилася, поки не вибралася з-під машини, мало не ткнувшись обличчям у широку шину з білим обідком. Гума потріскалась від сухої

гнилі. На колесі Кларіс розібрала напис «GOODYEAR DOUBLE EAGLE»[44 - Марка автомобільних шин.]. Намагаючись не забити голову, вона піднялася й стала у вузькому проході, затуляючи рукою обличчя від павутини. Мабуть, саме так почуваються, коли вдягають вуаль.

Знадвору пролунало запитання від містера Йоу:

- Міс Старлінг, з вами все гаразд?

- Так, - відгукнулась вона.

Від звуку її голосу здійнявся тихий шерхіт, з піаніно вихопилося кілька високих нот, наче щось пробігло всередині струнами. Світло від автомобільних фар сягало їй по литки.

- Ви знайшли піаніно, офіцере Старлінг?

- То була не я.

- Он як.

Автомобіль був великий, високий і довгий. Згідно з записами Йоу - лімузин «пакард» 1938 року. Він був укритий тканиною, плюшевим ворсом усередину. Промінь її ліхтарика застрибав чохлам.

- Це ви накрили машину тканиною, містере Йоу?

- Я її знайшов у такому стані й ніколи не розкривав, - гукнув Йоу під двері. - З брудним ганчір'ям я справи не матиму. Так її зберігав Распейл. Я просто переконався, що машина на місці. Перевізники відсунули піаніно під стіну, укрили рядниною, склали коробки біля машини й пішли. Я платив їм погодинно. У коробках в основному ноти й книжки.

Тканина на автомобілі була товстою та важкою, і, коли Кларіс за неї потягла, у промені ліхтарика здійнялися вихорці пилу. Вона двічі чхнула. Ставши на носочки, Старлінг згорнула чохол до середини високої старовинної машини. Вікна на задніх дверях були завішені. На ручках лежав шар пилу. Їй довелося перехилитися через коробки, щоб дотягтися до дверей. Торкнувшись краю ручки, вона спробувала потягнути її вниз. Замкнено. У задніх дверях замків не було. Аби дістатися передніх дверей, їй доведеться перекласти купу коробок, ось тільки місця було збіса мало. Кларіс помітила, що між завісою і рамою заднього вікна є маленька шпарина.

Старлінг знову перекинулася через коробки, щоб максимально наблизити очі до шибки, і присвітила ліхтариком у щілину. Спочатку вона побачила лише своє відображення, але потім затулила промінь долонею. Заднім сидінням ковзнула вузька смуга світла, послабленого від брудного скла. На сидінні лежав розгорнутий альбом. У темному промені кольори здавалися блідими, але Старлінг угледіла валентинки, розклеєні в альбомі. Старі мереживні валентинки, що надималися на тих сторінках.

- Дуже вам дякую, докторе Лектер, - промовила Старлінг, і від її дихання з вікна злетіла хмарка пилу, а шибка запітніла. Кларіс не хотілося терти скло, тож довелося перечекати, поки воно знов стало прозорим. Промінь світла посунувся далі - до пледа, що валявся зібганий на підлозі, до матового блиску від пари чоловічих туфель із лакованої шкіри. Над туфлями - чорні шкарпетки, над шкарпетками починалися штани від класичного костюма, а в них - ноги.

«Уцій машині нікого не було цілих п'ять років - тихо, тихо, не поспішай, мала».

- Містере Йоу! Агов, містере Йоу?

- Так, офіцере Старлінг?

- Містере Йоу, здається, в машині хтось сидить.

- Отакої! То вам краще вибиратися звідти, міс Старлінг.

- Ще не час, містере Йоу. Просто почекайте на мене ззовні, якщо ваша ласка.

«Саме зараз треба вмикати мозок. Треба думати, або решту життя доведеться скиглити в подушку. Тому зберись і зроби все правильно. Я не хочу знищити речові докази. І мені потрібна допомога. Але понад усе мені не хочеться марно бити на сполох. Якщо я даремно накличу сюди балтиморських оперативників і копів, точно наживу собі лиха. Я бачу щось схоже на ноги. Містер Йоу не привіз би мене сюди, якби знав, що в машині „холодний“, - подумала Старлінг і навіть усміхнулася. „Холодний“ - то вже бравада. - Тут нікого не було від останнього візиту Йоу. Гаразд, отже, коробки тут з'явилися вже після того, що лежить у машині. А тому я можу переставити коробки, не пошкодивши речових доказів».

- Отже, містере Йоу.

- Слухаю вас, офіцере Старлінг. Мені викликати поліцію чи ви самі впораєтеся?

- Це ще треба з'ясувати. Чекайте ззовні, якщо ваша ласка.

Завдання з коробками спричиняло не менше клопоту, ніж кубик Рубіка. Кларіс спробувала працювати, затиснувши ліхтарик під пахвою, двічі його впустила і зрештою поклала на машину. Їй довелося складати коробки позаду себе, а невисокі картонки легко ковзнули під автомобіль. Пучка великого пальця засвербіла від укусу чи скалки.

Тепер їй вдалося зазирнути в салон крізь тьмяну шибку передніх дверей. Біля водійського сидіння облаштувався павук, сплівши собі павутину між великим кермом і коробкою передач. Переділка між передніми і задніми сидіннями була зачинена.

Старлінг подумала, що не варто було лізти під двері складу, не змастивши ключ від «пакарда» оливою, проте, коли вона вставила його в шпарину, замок відімкнувся.

Через брак місця у вузькому проході двері прочинилися лише на третину. Вони вдарились об коробки з глухим стуком, від якого знову здійнявся мишачий шерхіт, а з піаніно вихопилося ще кілька нот. З машини війнуло застояне повітря з запахами тління й хімікатів. Пам'ять Кларіс сколихнулася в якомусь місці, але вона не змогла пригадати, в якому саме.

Вона потяглася всередину, прочинила переділку за водійським сидінням і посвітила ліхтариком у задній відсік машини. Першою промінь намацав святкову сорочку з блискучими застібками, хутко піднявся до обличчя, проте жодного обличчя там не було, а тоді знов опустився до мерехтливих застібок на сорочці та атласних лацканів, потім - до колін, за якими виднілася розстібнута ширінка, і знову вгору - до охайної краватки-метелика та коміра, з якого стирчала біла шия манекена. Але над шиєю було щось іще, якийсь предмет, що майже не відбивав світла. Тканина, наче чорна запона на місці голови, велика, як покривало для клітки з папугою.

Старлінг вирішила, що то оксамит. Предмет стояв на фанерній підставці, яка простягалася до шиї манекена від багажної полицки позаду.

Вона зробила кілька знімків з переднього сидіння, наводячи фокус при світлі ліхтарика та мружачись від спалаху фотоапарата. Потім вилізла з машини й розправила плечі. Вона стояла в темряві – мокра, геть у павутинні – і міркувала, що робити далі.

Чого їй точно не слід робити, так це викликати спеціального агента, який очолює Балтиморський оперативний відділ, аби той поглянув на манекен із розстібнутою ширінкою та альбомом валентинок.

Старлінг вирішила пробратися на задне сидіння та зняти з тої штуки покривало і не стала довго про це роздумувати. Вона простягнула руку за водійське сидіння, відімкнула задні двері й переставила кілька коробок, щоб їх прочинити. Старлінг здавалося, що ця справа забрала в неї дуже багато часу. Коли вона відчинила дверцята, запах хімікатів тільки посилювався. Кларіс нахилилася досередини, обережно взяла за кінчики альбом із валентинками й виклала його на пластиковий пакет, що лежав на автомобілі. Ще один пластиковий мішечок вона постелила на задне сидіння.

Коли Старлінг пробралася всередину, застогнали ресори, а коли вона сіла поруч із манекеном, фігура трохи похилилася. Права рука в білій рукавичці сповзла зі стегна та впала на сидіння. Кларіс торкнулася пальцями тої рукавички. Рука під тканиною була твердою. Старлінг з острахом відгорнула рукавичку на зап'ястку. Манекен був зроблений з білого синтетичного матеріалу. Штани напинались, і вона на мить пригадала деякі випадки, що траплялися в старших класах.

З-під сидіння почувся тихий шерхіт.

Ніжно, майже пестливо її рука торкнулася покривала. Тканина легко ковзала твердою гладенькою поверхнею. Коли Кларіс намацала нагорі круглу ручку, то зрозуміла, що це за предмет. Вона збагнула: то велика лабораторна склянка для зразків. І усвідомила, що може бути всередині неї. Гидливо, проте без жодних вагань Кларіс стягла покривало.

Голова у склянці була охайно відтіята одразу під нижньою щелепою. Вона дивилася на Старлінг очима, побілілими від пекучого алкоголю, в якому зберігалася. Рот був роззявлений, і з нього стирчав кінчик сірого язика. Протягом років алкоголь устиг випаруватись, тому голова опустилася на дно склянки, а вершечок виступав над поверхнею рідини, наче зотлілий капелюшок. Повернута під дивним кутом до тулуба, голова тупо витріщалася на Старлінг. Навіть у грі світла від ліхтаря її риси лишалися нерухомими й мертвими.

Тоді Старлінг звернула увагу на свої емоції. Вона була задоволена. Вона втішалася. На мить вона замислилась, чи то гідні почуття. І зараз, у цей самий момент, сидячи в цій старій машині з мертвою головою та мишами, Кларіс зберігала здатність мислити розсудливо й пишалася цим.

– Ну, Тото, – сказала вона, – ми вже не в Канзасі[45 – Цитата з фільму «Чарівник Країни Оз» (1939), яку промовляє до свого песика дівчинка Дороті, коли потрапляє до казкової країни.]

Їй завжди хотілося вимовити цю фразу в стресовій ситуації, але слова прозвучали фальшиво, і вона зраділа, що її ніхто не чув. Треба братися до роботи.

Вона обережно відкинулася на спинку сидіння й роззирнулася навколо.

Тут панувала атмосфера, яку вигадав і створив чийсь розум за тисячі світлових років від потоку машин, що повз трасою 301.

Сухі пелюстки опадали з різьблених кришталевих ваз, що стояли на підставках. Столик у салоні було розкладено й накрито полотняною скатертиною. На ньому стояла карафа, що зблискувала в темряві. Павук наплів тенета між карафою і невеликим підсвічником поряд.

Старлінг спробувала уявити, як Лектер чи хтось інший сидить тут з її теперішнім кавалером, п'є вино та показує йому валентинки. Що ще? Намагаючись якомога менше рухати манекен, Кларіс ретельно обшукала його на наявність посвідчення особи. Документів не знайшлося. З кишені піджака вона дістала обрізки тканини, що лишилися після підшивання штанів, – імовірно, вечірній костюм був новий, коли його вдягали на манекен.

Старлінг ткнула пальцем у горбочок, що напинав штани. Надто твердий навіть для старших класів, подумалося Кларіс. Вона розгорнула ширінку й посвітила туди ліхтариком – фалоімітатор з полірованого різьбленого дерева. Та ще й нівроку великий. Старлінг замислилася, чи не пропустила чогось у житті.

Вона обережно повернула склянку й оглянула голову з боків і потилиці, шукаючи рани. Жодних видимих не виявилось. На склі була відтиснута назва фірми з виготовлення лабораторного посуду.

Старлінг знов оглянула голову, і їй спало на думку, що від цього досвіду вона тільки збагатиться.

Вона уважно вдивлялася в це обличчя з язиком, що змінював колір у тому місці, де торкався скла, – це було не так погано, як Міггс, що давився язиком у її снах. Кларіс подумалося, що тепер вона зможе дивитися на що завгодно, якщо це принесе людям користь. Старлінг була молода.

* * *

За десять секунд до того, як телевізійний фургон WPIK пригальмував і зупинився, Джонетта Джонсон надягла сережки, напудрила своє гарне коричневе обличчя та оцінила ситуацію. Їхня знімальна група прослуховувала перемовини копів з округу Балтимор, тому вони прибули до «Спліт-сіті» раніше за патрульні машини.

У світлі фар телевізійного фургона новинарі не побачили нічого, крім Кларіс Старлінг, яка стояла перед складськими дверима зі своїм ліхтариком і маленьким ламінованим посвідченням, поки мокре волосся прилипало до її голови під дрібним дощем.

Джонетта Джонсон завжди вміла розпізнати зелених новобранців. Вона вибралася з фургона, слідом за нею вийшла знімальна група, і вони попрямували до Старлінг. Спалахнуло світло телекамери.

Містер Йоу замалим не осів на дно свого «б'юіка», так що в шибку проглядався тільки його капелюх.

– Джонетта Джонсон, новини WPIK, це ви повідомили про вбивство?

Старлінг навряд чи була схожа на представника правоохоронних органів і чудово це усвідомлювала.

– Я федеральний слідчий, а це – місце скоєння злочину. Я маю охороняти його, доки не приїдуть уповноважені з Балтиморського...

Помічник оператора вхопився за складські дверцята і спробував їх підняти.

– Стійте, – сказала Старлінг. – Я до вас звертаюся, сер. Стійте. Відійдіть, будь ласка. Я не жартую. Не ставайте мені на заваді.

Як же вона шкодувала, що не має при собі жетона, уніформи, будь-чого.

– Годі, Гаррі, – сказала репортерка. – Ох, офіцере, ми всіляко хочемо вам допомогти. По правді, знімальна група коштує грошей, і мені просто хотілося дізнатися, чи варто їх тут тримати, поки не прийдуть владні представники. Ви мені не скажете, чи є там труп? Не на камеру, просто між нами. Скажіть, а ми почекаємо. Ми будемо добре поводитись, обіцяю. То що, згода?

– Я б на вашому місці почекала, – відповіла Старлінг.

– Дякую, ви не пошкодуєте, – сказала Джонетта Джонсон. – Послухайте, в нас є деяка інформація про міні-склади «Спліт-сіті», може, стане вам у пригоді. Ви не присвітите мені в папку? Подивимось, що я зможу для вас знайти.

– Біля воріт щойно пригальмував знімальний фургон WEYE, – оголосив той чоловік, Гаррі.

– Зараз я вам усе знайду, офіцере, ось воно. Близько двох років тому був скандал, коли цю контору звинуватили в транспортуванні й зберіганні, що то було... феєрверків? – Джонетта Джонсон надто часто поглядала за спину Старлінг.

Кларіс озирнулася й побачила, що оператор уже ліг на спину й просунув під двері складу голову та плечі, а помічник сів біля нього навпочіпки й наготувався передати йому міні-камеру.

– Агов! – крикнула Старлінг. Вона впала на коліна на мокру землю поруч із оператором і потягла його за сорочку. – Вам туди не можна. Агов! Я ж вам сказала, що цього не можна робити.

Весь цей час чоловік говорив до неї, м'яко та безупинно:

– Ми нічого не чіпатимемо. Ми професіонали, можете за нас не хвилюватися. Копи все одно нас пропустять. Все гаразд, солоденька.

Від його фамільярного, розслабленого тону Старлінг перемкнуло.

Вона підбігла до домкрата, що підпірав двері з одного боку, та смикнула за важіль. Пронизливо вискнувши, двері опустилися на два дюйми. Вона знову підняла важіль. Тепер двері торкнулися грудей оператора. Проте він не став вилазити, і Кларіс витягла важіль з домкрата й пішла з ним до хвацького репортера. Тепер її сліпило багато телекамер, і в цьому сяйві вона грюкнула важелем об складські двері, просто над оператором. На нього посипалися пил та іржа.

– Годі мене ігнорувати, – сказала вона. – Ви ж мене не слухаетесь, так? Вилазьте звідти. негайно. Ще мить, і я заарештую вас за протидію працівникові поліції.

– Та не переймайтесь ви так, – сказав помічник. Він торкнувся її рукою.

Старлінг напустилася на нього. Крізь світло телекамер і виття сирен вона чула, як журналісти викрикують запитання.

– Руки геть і відійди вбік, хлопче.

Вона наступила оператору на ногу біля щиколотки й повернулася до помічника, досі тримаючи в руці важіль від домкрата. Вона не замахувалась важелем, але ефект був саме той. Все одно цей телевізійний репортаж не принесе їй честі.

Розділ 9

Аромати відділення для маячних хворих здавалися сильнішими в напівтемряві. Від екрана телевізора, що беззвучно працював у коридорі, тінь Старлінг лягала на ґрати клітки доктора Лектера.

Вона нічого не бачила в мороку, що пролягав за ґратами, але не стала прохати санітара ввімкнути світло з розподільного щита. Тоді світло з'явиться в усьому відділенні, а вона знала, що поліцейські округу Балтимор годинами палили лампи, поки горлали запитання до Лектера. Він відмовився говорити, натомість склав для них орігами у вигляді курки, яка дзьобає невидиме зерно, якщо її смикати за хвіст угору й униз. Старший слідчий розлючено розчавив курку в попільничці у вестибюлі й жестом припросив Старлінг проходити.

– Докторе Лектер?

Вона чула своє дихання, а ще – дихання в глибині коридору; але з порожньої камери Міггса – ані подиху. Міггсова камера невблаганно спорожніла. Це мовчання було схоже на протяг.

Старлінг знала, що Лектер стежить за нею з темряви. Минуло дві хвилини. Її ноги та спина боліли після змагань зі складськими дверима, а одяг промок. Вона сіла на підлогу просто на своє пальто, підігнувши ноги під себе, на чималій відстані від ґрат, а тоді прибрала з-за коміра вологе скуйовджене волосся, щоб воно не торкалося шиї.

На телевізійному екрані позаду неї змахував руками проповідник.

– Докторе Лектер, нам обом відомо, в чому річ. Вони гадають, що ви говоритимете зі мною.

Мовчання. У глибині коридору хтось просвистів мелодію «Морем до острова Скай»[46 – Рядок із шотландської народної пісні «Човен до острова Скай» («The Skye Boat Song»), у якій згадується втеча шотландського повстанця Карла Едварда Стюарта після поразки в битві при Каллодені.]

За п'ять хвилин вона сказала:

– Дивне було відчуття, коли я туди потрапила. Мені хотілося б якось поговорити про це з вами.

Старлінг сіпнулася, коли з камери Лектера вискочила шухляда. У таці для їжі лежав чистий згорнутий рушник. Кларіс не чула, щоб Лектер рухався.

Вона поглянула на рушник і з відчуттям падіння взяла його та просушила волосся.

– Дякую, – сказала вона.

- Чому ви не питаєте мене про Баффало Білла?

Голос Лектера прозвучав поблизу, на одній висоті зі Старлінг. Мабуть, він також сидів на підлозі.

- Вам щось про нього відомо?

- Можливо, якщо я побачу його справу.

- У мене її нема, - відповіла Старлінг.

- І цієї також не буде, коли вони покинуть вами користатися.

- Знаю.

- Ви можете дістати матеріали у справі Баффало Білла. Звіти, фотографії. Мені хотілося б на них поглянути.

Ще б пак, хотілося.

- Докторе Лектер, ви самі це почали. А тепер, будь ласка, розкажіть мені про того чоловіка в «пакарді».

- А ви знайшли цілого чоловіка? Дивно. Я бачив тільки голову. А звідки ж узялася решта, як гадаєте?

- Гаразд. Чия це голова?

- А що ви самі можете сказати?

- Поки проведено лише початковий аналіз. Білий чоловік приблизно двадцяти семи років, користувався послугами американських і європейських дантистів.

- Коханець Распейла. Распейла, з його солоденькою флейтою.

- За яких умов... Як він помер?

- Як його умовили на ті умови, офіцере Старлінг?

- Ні, про це я спитаю пізніше.

- Дайте-но я зекономлю вам час. Я цього не робив. Це скоїв Распейл. Распейл полюбляв моряків. Був один скандинав на ім'я Клаус якийсь там. Распейл так і не назвав його прізвища.

Голос доктора Лектера перемістився нижче. Старлінг подумала, що він, певно, ліг на підлогу.

- Клаус зішов зі шведського судна в Сан-Дієго. Распейл приїхав туди на літо, викладати в консерваторії. Він геть утратив розум від того молодика. Швед угледів гарну нагоду й піднявся до нього на борт, так би мовити. Вони придбали якийсь недолугий житловий трейлер і пустилися лісом голяка, наче парочка німф. Распейл сказав, що юнак йому зрадив і тому він його задушив.

- Распейл вам сам про це розповів?

- О так, за умови нерозголошення таємниці терапевтичних сесій. Гадаю, він збрехав. Распейл завжди прикрашав правду. Хотів здаватися небезпечним і

романтичним. Найімовірніше, швед помер у результаті банального акту еротичної асфіксії. Распейл був надто брезкий і слабкий, щоб його задушити. Ви помітили, що голову Клауса відрізали під самою щелепою? Мабуть, для того, щоб позбутися странгуляційних борозен від повішення.

- Розумію.

- Омріяне щастя Распейла було зруйноване. Він поклав голову Клауса в сумку для боулінгу й повернувся на Схід.

- А що він зробив із рештою?

- Поховав десь у горах.

- Він показував вам голову в машині?

- О так, з плином нашої терапії він відчув, що може повністю довіритись мені. Він часто приходив до Клауса, сидів поруч і роздивлявся з ним валентинки.

- А потім Распейла також... не стало. Чому?

- Чесно кажучи, мені обридло терпіти його скиглення. Це йому на краще, повірте. Терапія все одно зайшла в глухий кут. Гадаю, більшість психіатрів мають одного-двох пацієнтів, яких би залюбки віддали мені. Проте я ніколи не обговорював цієї теми, і наразі розмова стає нецікавою.

- А ваш бенкет для керівників оркестру?

- Невже з вами не траплялися випадки, коли от-от мають прийти гості, а на магазини нема часу? Треба вдовольнитися тим, що лежить у холодильнику, Кларіс. Можна я називатиму вас Кларіс?

- Так. Гадаю, я зватиму вас просто...

- Доктор Лектер, як і належить з огляду на ваш вік і посаду, - відповів він.

- Так.

- То як ви почувалися, коли опинилися в гаражі?

- Побоювалася.

- Чому?

- Через мишей і комах.

- У вас є якийсь прийом, щоб додати собі духу? - спитав доктор Лектер.

- Жоден із відомих мені прийомів не спрацьовує, просто треба зосередитись на тому, чого прагнеш.

- Чи не виринули тоді у вашій пам'яті спогади чи ситуації, навіть попри те, що ви до них не зверталися?

- Можливо. Я про це не думала.

- Щось із вашого дитинства.

- Поживу - побачу.

- Як ви почувалися, коли дістали звістку про мого покійного сусіда, Міггса? Про це ви мене не розпитували.

- Я збиралася.

- Ви зраділи, коли дізналися новину?

- Ні.

- Ви засмутилися?

- Ні. Це ви його підмовили?

Доктор Лектер тихо розсміявся:

- Ви, офіцере Старлінг, питаєте мене, чи не навернув я містера Міггса на скоєння самогубства? Не смішіть мене. Проте в цьому випадку простежується певна приємна симетрія - що він подавився своїм лайливим язиком, ви так не вважаєте?

- Ні.

- Неправда, офіцере Старлінг. Перша брехня, яку ви мені сказали. Оказія triste[47 - Сумний (ісп.).], як сказав би Труман.

- Президент Труман[48 - Кларіс каже про 33-го президента США Гаррі С. Трумана (1881-1972); імовірно, доктор Лектер має на увазі американського письменника Трумана Капоте (1924-1984), який мав вітчима-кубинця та писав про Іспанію.]?

- Не зважайте. Як гадаєте, чому я вам допоміг?

- Не знаю.

- Джек Кроуфорд вам симпатизує, так?

- Не знаю.

- Певно, це також неправда. А вам хотілося б йому подобатися? Скажіть, ви відчуваєте бажання догодити йому, вас це хвилює? Ви усвідомлюєте своє бажання догодити йому?

- Всі хочуть подобатися, докторе Лектер.

- Не всі. Гадаєте, Джек Кроуфорд хоче вас у сексуальному плані? Я певен, що йому зараз дуже важко. Гадаєте, він уявляє собі... ситуації, взаємодію... як він трахає вас?

- Ця тема мене не цікавить, докторе Лектер, такі запитання міг поставити хіба що Міггс.

- Більше не поставить.

- Це ви підштовхнули Міггса до ковтання власного язика?

- Ваші запитання часто містять подібні віддієслівні іменники. Вкупі з вашим акцентом відгонить канцелярщиною та нещирістю. Ви вочевидь подобаєтесь Кроуфорду, він вважає вас перспективною. Звісно, ви не залишили без уваги дивний збіг обставин, Кларіс, - вам допомагає Кроуфорд

і я також. Кажете, що не знаєте, чому Кроуфорд вам допомагає, – а знаєте, чому так роблю я?

– Ні, розкажіть мені.

– А ви не думаєте, що мені просто подобається дивитися на вас і думати про те, щоб вас з'їсти, про те, якою ви будете на смак?

– Так ось у чому річ?

– Ні. Мені дещо потрібно від Кроуфорда, і я хочу домовитися з ним про обмін. Але він ніколи не прийде сюди, до мене. Він не стане просити моєї допомоги з Баффало Біллом, хоча розуміє, що молоді жінки помиратимуть і надалі.

– Не йму вам віри, докторе Лектер.

– Мені потрібна дуже проста річ, а він може її для мене дістати.

Лектер повільно ввімкнув реостат у камері. Малюнки та книжки зникли. Сидіння на туалеті – також. Чилтон обідрав камеру Лектера, щоб покарати його за Мітгса.

– Я провів у цій кімнаті вісім років, Кларіс. Я знаю, що живцем мене ніколи звідси не випустять. Мені потрібен краєвид. Мені потрібне вікно, в якому я бачитиму дерево чи навіть воду.

– А ваш адвокат не подавав петицій...

– Чилтон поставив у коридорі телевізор, налаштований на релігійний канал. Щойно ви підете, санітар увімкне звук, і мій адвокат нічого не може з цим зробити, при тому, як зараз до мене ставляться судді. Мені хотілося б перебувати у федеральній установі та мати доступ до книжок і краєвиду. Я щедро розплачуся за таку можливість. Кроуфорд міг би цього домогтися. Попитайте в нього.

– Я можу передати йому ваші слова.

– Він не зважатиме на них. А Баффало Білл убиватиме ще і ще. Почекайте, поки він почне знімати скальпи, то я подивлюся, якої ви тоді заспіваете. Гм-м-м... Скажу вам одну річ про Баффало Білла, навіть не зазираючи до його справи, і спливе ще багато років, поки його впіймають, якщо впіймають узагалі, і тоді ви дізнаєтеся, що я був правий і міг вам допомогти. Я міг урятувати життя. Кларіс?

– Так?

– Баффало Білл мешкає у двоповерховому будинку, – промовив доктор Лектер і вимкнув світло.

Більше він ані словом не прохопився.

Розділ 10

Кларіс Старлінг притулилася до стола для гри в крепс, що стояв у казино ФБР, і намагалася приділяти увагу лекції з відмивання грошей у гральному бізнесі. Минуло півтори доби відтоді, як поліцейські округу Балтимор

узяли в неї свідчення (з допомогою друкарки, яка курила одну сигарету за іншою, набираючи текст двома пальцями: «Спробуйте прочинити оту квартиру, якщо вам заважає дим») і усунули її від справи, нагадавши, що вбивство не вважається федеральним злочином.

У новинах недільного вечора показували сутичку Старлінг із репортерами, і вона була певна, що на неї чекає великий прочухан. І весь цей час – ані слова від Кроуфорда чи оперативників з Балтимора. У Кларіс складалося враження, що вона відправила рапорт у нікуди.

Казино, у якому перебувала Кларіс, було маленьким – воно працювало у вантажній фурі, поки його не накрили ФБРівці і не встановили в Академії як навчальний засіб. У вузькій кімнаті скупчилися поліцейські з різних відомств; двоє техаських рейнджерів і детектив зі Скотленд-Ярду запропонували їй присісти, але вона подякувала й відмовилась.

Решта класу Старлінг також перебували в корпусі Академії, далі коридором, і вишукували волосини на автентичному килимі зі «спальні зі злочином сексуального характеру» та вимітали щіточками «пересічний банк», видивляючись відбитки пальців. Старлінг уже стільки годин провела на обшуках і дактилоскопічних експертизах як помічник криміналіста, що її натомість направили на іншу лекцію, яка проходила в рамках курсу для приїжджих правоохоронців.

Кларіс замислилась, чи не було якоїсь іншої причини на те, що її відокремили від класу, – може, вони всіх так ізолюють перед тим, як послати на забій.

Старлінг сперлася ліктями на «прохідну» лінію[49 – Pass line – зона для ставок, яка проходить уздовж усього столу для гри в кості.] грального стола та спробувала зосередитися на махінаціях в азартних іграх. Але натомість думала про те, як сильно не люблять у ФБР, коли їхні агенти з'являються на телебаченні, якщо це, звісно, не офіційна прес-конференція.

Доктор Лектер діяв на пресу, наче валеріана на kota, і хтось із балтиморських поліцейських радо повідомив репортерам ім'я Старлінг. Знову й знову вона бачила себе в недільних вечірніх новинах. То була «Старлінг із ФБР» у Балтиморі, яка грюкала важелем від домкрата по складських дверях, поки оператор намагався під них пролізти. То була «федеральний агент Старлінг», яка поверталася до помічника оператора, стискаючи в руці важіль.

На каналі-конкуренті WPIK за браком власного відеоматеріалу оголосили про подання позову за заподіяння фізичної шкоди проти «Старлінг із ФБР» і самого Бюро, оскільки в очі оператору потрапили пил та іржа, коли Старлінг стукала по дверях.

Джонетта Джонсон із WPIK ділилася від узбережжя до узбережжя одкровеннями про те, як Старлінг знайшла ті рештки в гаражі завдяки «надприродному зв'язку з чоловіком, якого поліція нарекла... монстром!» Було очевидно, що WPIK мали в лікарні інформатора.

«НАРЕЧЕНА ФРАНКЕНШТЕЙНА!!» – кричало «Народне базикало» з полиць у супермаркеті.

ФБР відмовилось від офіційних коментарів, але Старлінг була певна, що їх вистачало в самому Бюро.

За сніданком один із її однокласників, молодик, який надто завзято користувався лосьйоном після гоління «Каное», назвав Старлінг Мелвіном

Пелвісом – дурний каламбур від імені Мелвіна Пурвіса, першого агента Гувера в тридцятих роках[50 – Джон Едгар Гувер (1895–1972) – директор Федерального бюро розслідувань протягом 1935–1972 рр.; Мелвін Пурвіс (1903–1960) – агент ФБР, який очолював слідство у справі легендарного гангстера Джона Діллінджера; pelvis (англ.) – частина анатомічного таза під назвою «ниркова миска» (а також стегна – Елвіса Преслі називали Elvis Pelvis за грайливі танцювальні рухи).]. Після відповіді від Арделії Мепп молодик побілів, як крейда, і більше не торкнувся свого сніданку.

Тепер Старлінг перебувала в химерному стані, коли їй ніщо не могло здивувати. Минув день, потім ніч, а вона немов занурилась у пронизливу тишу на дні океану. Вона мала намір захищатися, якщо трапиться така нагода.

Викладач говорив і обертав колесо рулетки, але не випускав із рук кульку. Старлінг дивилася на нього й дедалі більше переконувалася, що він жодного разу в житті не кидав тієї кульки. Тепер він щось казав:

– Кларіс Старлінг.

Чому він каже «Кларіс Старлінг»? Це ж я.

– Так, – озвалась вона.

Викладач указав підборіддям на двері позаду неї. Ось воно. Поки Кларіс оберталася поглянути, хто по неї прийшов, її душа сховалась у п'яти. Але виявилося, що то Брігем, інструктор зі стрільби, який зазірав у кімнату й показував на неї в натовпі. Коли Старлінг його побачила, Брігем поманив її на вихід.

На якусь мить вона вирішила, що їй виженуть з Академії, але такого не стали б доручати Брігемові.

– По конях, Старлінг. Де ваше польове спорядження? – сказав він у коридорі.

– У мене в кімнаті... У крилі С.

Старлінг мусила бігти, щоб не відставати від Брігема. Він ніс велику дактилоскопічну валізу з реквізичійної (справжню, а не одну з тих іграшкових, якими вони користувалися на заняттях) і невелику брезентову торбину.

– Сьогодні ви поїдете з Джеком Кроуфордом. Беріть речі для ночівлі. Можливо, ви встигнете повернутись, але беріть.

– Куди?

– Якись мисливці на качок із Західної Вірджинії знайшли в річці Елк тіло, ще завидна. Обставини вказують на Баффало Білла. Зараз справою займається команда місцевого шерифа. Вони там справжні відлюдьки, тому Джек не став чекати, поки вони самі поділяться з нами інформацією, – сказав Брігем і зупинився біля дверей до крила С. – Йому потрібен помічник, який принагідно зможе зняти відбитки пальців у потопельника. Ви ж на дактилоскопії муху з'їли, то впораєтесь із цим, еге ж?

– Еге ж, дайте-но перевірити валізу.

Брігем відчинив валізу й тримав її, поки Старлінг висувала шухлядки. Тоненькі голки для ін'єкцій та пробірки були на місці, але бракувало фотоапарата.

- Мені потрібен поляроїд CU-5 з масштабом один до одного, а також касети та батарейки.

- З реквізичної? Домовились.

Він передав їй брезентову торбинку, і, відчувши її вагу, Кларіс збагнула, чому по неї послали саме Брігем.

- Вам іще не видавали службову зброю, так?

- Не видавали.

- Вам знадобиться повний комплект. Ось наплічна кобура, яку ви носите на стрільбищі. Револьвер мій власний. Такий самий «сміт» із корпусом «К»[51 - K-frame - маркування різних моделей револьверів «Smith & Wesson» середнього розміру і тривкості корпусу.], до якого ви привчені, але ударно-спусковий механізм послаблений. Постріляйте без набоїв у себе в кімнаті, як знайдете ввечері час. Рівно за десять хвилин я чекатиму на вас за крилом С - в автомобілі й з фотоапаратом. І ще - в «Синьому каное» нема гальюна. Тому раджу вам сходити в туалет, поки є час. Хутенько, Старлінг.

Вона хотіла поставити йому запитання, але Брігем уже пішов.

Це напевне Баффало Білл, якщо Кроуфорд сам туди іде. І що то, в біса, за «Сине каное»? Але коли збираєшся, треба думати тільки про збори. Старлінг зібралася вміло та швидко.

- Як...

- Нормально, - перебив її Брігем, коли вона сіла в машину. - На спині куртки видно невеличкі вм'ятини від чиїхось сидниць, якщо присікуватись, але наразі згодиться.

Під блейзером вона мала короткоствольний револьвер, який лежав у кобурі «пенкейк»[52 - Pancake (досл. з англ. «млинець») - різновид пласкої кобури, яку зручно носити під одягом.] під пахвою, а з другого боку до пояса було почеплено швидкозарядну обойму.

Брігем прямував до аеродрому Куантіко на найвищій допустимій швидкості. Він прокашлявся:

- На польовому завданні добре те, Старлінг, що там нема ніякої політики.

- Невже?

- Ви правильно робили, коли захищали той гараж у Балтиморі. Непокоїтесь про телебачення?

- А варто?

- Ця розмова залишиться між нами, так?

- Так.

Брігем відсалютував у відповідь морпіху, який керував рухом транспорту.

- Узявши вас сьогодні з собою, Джек виказує вам довіру, це всім ясно, - сказав він. - Якщо, наприклад, у Відділі професійної відповідальності йому спробують утерти носа вашою справою, тямите, про що я?

- Гм-м.

- Кроуфорд не стане прогинатися. Він уже пояснив де слід, що ви мали захищати місце скоєння злочину. Він відпустив вас туди голіруч – тобто без жодних ознак представника правоохоронних органів, про це він теж казав. Та й копи в Балтиморі не одразу зреагували на виклик. Окрім того, зараз Кроуфорду потрібен помічник і в нього немає зайвої години, щоб чекати на Джиммі Прайса, який направить йому когось із лабораторії. Тому хто, як не ви, Старлінг. А потопельник – справа не з приемних. Це не покарання, але якщо знадобиться, то можна буде показати це завдання саме в такому світлі. Розумієте, Кроуфорд дуже кмітливий, але він не любить нічого пояснювати, тому я завів цю розмову... Якщо ви працюєте з Кроуфордом, маєте знати, що в нього відбувається. А ви знаєте?

- Ні, нічого не знаю.

- У нього й без Баффало Білла вистачає клопоту. Його дружина Белла дуже хвора. Вона... безнадійна. Він привіз її додому. Якби не Баффало Білл, Кроуфорд давно б узяв відпустку з догляду за хворим.

- Я цього не знала.

- Про це не говорять. Не співчуйте йому, не кажіть нічого, бо все одно марно... вони вдвох прожили гарне життя.

- Дякую, що сказали.

Коли вони під'їжджали до аеродрому, Брігем трохи пожвавішав.

- Я наготував кілька важливих промов під кінець стрілецького курсу, Старлінг, спробуйте їх не пропустити.

Він поїхав наспростець між ангарами.

- Не пропущу.

- Послухайте, я вчу вас таких речей, які, найпевніше, вам робити не доведеться. Сподіваюся, не доведеться. Але у вас є неабиякий хист, Старлінг. Якщо треба буде стріляти, ви впораєтесь. Робіть вправи.

- Гаразд.

- І ніколи не кладіть його в сумочку.

- Гаразд.

- Діставайте його по кілька разів щоночі. Тримайте під рукою.

- Згода.

На руліжній смузі аеродрому Куантіко стояв двомоторний ветеран «бічкрафт» із увімкненими сигнальними вогнями та прочиненими дверцятами. Один із пропелерів обертався й шарпав траву біля злітної смуги.

- Тільки не кажіть, що це «Сине каное», – вихопилось у Старлінг.

- Ага.

- Воно маленьке й старе.

– Старе – це точно, – весело погодився Брігем. – Управління боротьби з наркотиками натрапило на нього у Флориді ще давно, коли він упав в окрузі Глейдс. Проте зараз він цілком справний. Сподіваюсь, Грем і Рудман[53 – Мається на увазі закон про обмеження бюджетних витрат Гремма – Рудмана – Голлінгса.] не дізнаються, що ми його взяли, – бо ми мали їхати автобусом.

Він зупинив машину біля літака й дістав із заднього сидіння багаж Старлінг. Попри невелике сум'яття він примудрився передати їй речі та потиснути руку. А потім, навіть сам того не очікуючи, Брігем промовив:

– Бережи вас Бог, Старлінг.

З вуст морпіха ці слова прозвучали дивно. Він не міг збагнути, звідки вони виринули, і відчув, як шоки запекло.

– Дуже... дякую, містере Брігем.

Кроуфорд сидів поруч із пілотом, без пальта, в сонцезахисних окулярах. Він озирнувся до Старлінг, коли почув, як пілот захрюпнув двері.

Кларіс не бачила його очей крізь темні скельця, і він здавався їй незнайомцем. Кроуфорд був блідий і напружений, наче коріння, яке видирає з землі бульдозер.

– Сідайте на лаву й читайте, – сказав він.

На сидінні позаду нього лежала товста папка. На обкладинці було написано «БАФФАЛО БІЛЛ». Старлінг міцно притисла її до грудей, коли «Сине каное» заревло, смикнулось і покотилося злітною смугою.

Розділ 11

Край злітної смуги став нечітким і провалився вниз. Маленький літак звернув з повітряної траси аеродрому, і на сході, за Чесапікською затокою, блимнули промені ранкового сонця.

Кларіс Старлінг побачила внизу Академію, а в сусідстві – Куантікську базу морської піхоти. Мініатюрні силуети морпіхів бігли й дерлися смугою перешкод.

Ось який вигляд воно мало згори.

Одного разу після нічних занять зі стрільби вона йшла темною, безлюдною Алеєю Гогана, йшла і думала про своє, коли почула над головою ревіння літаків, а потім у цій новій тиші над нею в небі зазвучали голоси – то десантники практикували нічну висадку й перегукувалися між собою, спускаючись крізь морок на землю. І тоді Кларіс замислилась, як вони почувалися, коли чекали на спалах сигнальної лампи над дверима літака, коли провалювалися в суцільну темряву.

Може, саме так і почувалися.

Вона розгорнула папку.

Їм було відомо про п'ять убивств, які скоїв той Білл. Щонайменше п'ять, а можливо, й більше випадків протягом останніх десяти місяців, коли він

викрадав жінку, вбивав її та знімав шкіру. (Старлінг пробігла очима звіт патологоанатома, знайшла результати гістамінової проби[54 – Рівень вільного серотоніну та гістаміну в пошкоджених ділянках шкіри дає змогу визначити, чи було завдане ушкодження за життя, чи після смерті.] й пересвідчилася, що він спочатку їх убивав, а вже потім робив усе інше.)

Покінчивши з тілом, він скидав його в пливучу воду. Усі тіла було знайдено в різних річках, униз течією від якогось перехрестя міжштатних трас, і всі – в різних штатах. Очевидно, що Баффало Білл багато подорожував. Оце тільки й було відомо про нього, та ще хіба те, що він мав принаймні один револьвер. Шість ліворуких нарізів – можливо, «кольт» або якась репліка. Борозни на знайдених кулях свідчили про те, що він стріляв патронами «38-й спеціальний» з довгими гільзами 357[55 – Патрон.38 Special, розроблений компанією «Smith & Wesson», стандартний набій для револьверів поліції США у 1920–1990-х роках.].

Після річок не лишалося відбитків пальців, жодних трасологічних доказів, як-от волосся чи волокнини.

Найвірогідніше, він був білим чоловіком: білим, оскільки серійні вбивці зазвичай обирають жертв своєї етнічної групи – а всі вони були білими; чоловік, тому що серійні вбивці жіночої статі наразі майже не відомі. Парочка міських оглядачів знайшли рядок із моторошного віршика е. е. каммінгза[56 – Едвард Естлін Каммінгз (1894–1962) – американський публіцист, драматург, художник і поет-експериментатор, часто підписувався з малої літери.] під назвою «Баффало Білл»: ...то як тобі твій синьоокий хлопчик, пані Смерть.

Хтось, мабуть, Кроуфорд, приклеїв цитату з внутрішнього боку обкладинки.

Не існувало чіткого зв'язку між місцями, де Білл викрадав молодих жінок і де він потім скидав тіла.

З тих випадків, коли трупи знаходили так скоро, що була можливість визначити час смерті, поліція дізналася про ще одну особливість убивці. Білл тримав викрадених у полоні живими, недовго. Жертви помирали за тиждень або десять днів після викрадення. З цього випливало, що в Білла мало бути місце, де він їх тримав, таке, де він мав змогу працювати на самоті. А отже, він не був волоцюгою. Радше скидався на павука-землекопа. З норами-пастками. Десь там.

Саме це найбільше лякало громадськість – що він утримує дівчат тиждень і навіть більше, знаючи, що зрештою їх уб'є.

Двох повішено, трьох застрелено. Жодних слідів насильства чи побиття до смерті; у висновках медекспертів не містилося записів про «особливі спотворення» в ділянці геніталій, хоча патологоанатом зазначив, що якби стан тіл був хоч трохи гірший, то помітити такі ознаки було б уже просто неможливо.

Усі були знайдені голими. У двох випадках при дорозі біля будинків, де жили жертви, виявили верхній жіночий одяг, розрізаний на спині, наче костюми для покійників.

Старлінг здужала передивитися всі фотографії. Найгірші мертві – це утопленики, суто фізично. А також усі вони викликають нестримне співчуття, як це часто трапляється з убитими, яких знаходять просто неба. Насильство, якого зазнала жертва, незахищеність перед силами природи та очима незнайомих – усе це спричиняє злість, якщо в тебе є можливість злоститися на роботі.

Часто, коли вбивства трапляються вдома, свідки ганебних звичок жертви та її власні жертви (жінки й чоловіки, яких били, діти, з яких знущалися) гуртуються й перешіптуються, що покійник сам накликав таку долю, і в більшості випадків це правда.

Але до такого ніхто не був готовий. Тут у жінок навіть шкіри не було. Вони лежали на брудних берегах між викинутих пляшок з-під мастила та обгортки від сандвічів – поміж свідків нашого з вами зубожіння. У жертв, яких знайшли в холодну погоду, обличчя здебільшого збереглися. Старлінг довелося нагадати собі, що вони шкірили зуби не через біль, якого зазнали, а внаслідок харчування черепах і риб, які створили такий вираз обличчя. Білл знімав шкіру з тулуба, майже не чіпаючи її на кінцівках.

Старлінг подумала, що на ті фотографії було б не так важко дивитися, якби в кабіні літака не стояла така задуха, і якби той клятий літак не нахилився під таким моторошним кутком, бо ж у нього один пропелер забирає повітря краще за другий, і якби це трикляте сонце не посиляло крізь подряпане скло такі сліпучі промені, що голова починає боліти.

Його можна впіймати. Старлінг учепилася за цю думку, аби висидіти в цій неймовірно маленькій кабіні, тримаючи на колінах оберемок жакливої інформації. Вона могла б допомогти зупинити його раз і назавжди. А тоді вони змогли б покласти цю гладеньку, трохи замазану папку в шухляду й замкнути її на ключ.

Вона дивилася Кроуфорду в потилицю. Якщо Кларіс заповзялася спинити Баффало Білла, то кращої команди годі шукати. Кроуфорд був організатором успішних пошуків трьох серійних убивць. Але не без втрат. Білл Грем, найкращий слідовик, який коли-небудь був у зграї Кроуфорда, вважався легендою в Академії; а ще він був п'яничкою, який жив у Флориді, й мав таке обличчя, що, як казали, дивитися неможливо.

Мабуть, Кроуфорд потилицею відчув, що вона на нього дивиться. Він підвівся з сидіння. Пілот торкнувся штурвала, коли Кроуфорд переліз назад до Старлінг і застібнув паски на лаві поруч із нею. Тоді він зняв сонцезахисні окуляри та надягнув свої двофокусні, і Кларіс знову відчула, що знайома з цим чоловіком.

Коли він поглянув спочатку на неї, потім у папку, а потім знов на неї, його обличчям промайнула якась тінь, але швидко зникла. Якби Кроуфорд зробив жвавішу гримасу, то вона означала б жаль.

– Мені жарко, а вам жарко? – спитав він. – Боббі, тут до біса спекотно, – гукнув він пілотові. Боббі щось налаштував, і війнуло холодне повітря. У вологій атмосфері кабіни утворилося кілька сніжинок, і вони опустилися на волосся Старлінг.

Джек Кроуфорд вийшов на полювання, і його очі сяяли, наче яскравий зимовий день.

Він розгорнув папку на карті центру і сходу Сполучених Штатів. На ній були позначені місця, де знайшли тіла, – візерунок із розкиданих крапок, такий же недоладний і мовчазний, як Оріон.

Кроуфорд дістав із кишені ручку й поставив нову крапку – місце їхнього призначення.

– Річка Елк, приблизно за шість миль на південь від федеральної траси 79, – сказав він. – Цього разу нам пощастило. Тіло заплуталося в переметі – в мотузці з гачками, що її ставлять поперек річки. Поліція гадає, що дівчина пробула у воді не дуже довго. Її привезли до Поттера, в оточений

центр. Мені якнайшвидше потрібно дізнатися, хто вона така, аби почати шукати свідків викрадення. Щойно отримаємо відбитки, надішлемо їх наземною лінією. – Кроуфорд підвів голову й подивився на Старлінг крізь нижні скельця. – Джиммі Прайс сказав, що ви впораєтеся з утоплеником.

– Власне, я ніколи не мала справу з цілим утоплеником, – відповіла Старлінг. – Я знімала відбитки пальців з рук, які містер Прайс щодня отримував поштою. Хоча більшість із них були утоплениками.

Люди, які ніколи не працювали під керівництвом Джиммі Прайса, вважали його за милого буркуна. Але насправді, як і більшість буркунів, він був злим стариганом. Джиммі Прайс завідує прихованими відбитками у вашингтонській лабораторії. Старлінг проходила в нього стажування як експерт-криміналіст.

– Старий Джиммі, – приязно сказав Кроуфорд. – Як вони називають ту роботу...

– Посада називається «ниций лаборант», або ж дехто полюбляє кличку «Ігор»[57 – Кличка архетипового помічника готичних злодіїв, наприклад графа Дракули чи Віктора Франкенштейна.] – так надруковано на гумовому фартуху, який мені видали.

– Точно.

– Радять уявити, що ти ріжеш жабу.

– Зрозуміло...

– А потім тобі приносять пакунок із UPS[58 – «United Parcel Service» – американська компанія, що спеціалізується на експрес-доставці й логістиці.]. І всі збігаються подивитися, навіть уривають перерву на каву, і сподіваються, що ти блювонеш. Я дуже добре знімаю відбитки з утоплеників. Власне...

– Гаразд, а тепер погляньте сюди. Першу відому нам жертву було знайдено в річці Блеквотер у Міссурі, неподалік Лоун-Джека, минулого червня. Дівчина на прізвище Біммел, про її зникнення повідомили в Бельведері, штат Огайо, 15 квітня, тобто за два місяці до того. Багато ми не виявили – ще три місяці пішло тільки на те, щоб її ідентифікувати. Наступну він схопив у Чикаго на третьому тижні квітня. Її знайшли в річці Вобаш, у передмісті Лафаета, штат Індіана, усього за десять днів після зникнення, тож ми змогли визначити, що з нею сталося. Наступна жертва – біла жінка, трохи за двадцять, яку скинули в Роллінг-Форк поблизу траси I-65, десять за тридцять вісім миль на південь від Луїсвілля, штат Кентуккі. Її так і не вдалось ідентифікувати. А ще Варнерова жінка, викрадена в Евансвілі, штат Індіана, а викинута в Ембаррасі, поблизу міжштатної траси 70 у Східному Іллінойсі.

– Потім він перемістився на південь, – продовжував Кроуфорд, – і скинув одне тіло в Конасагуа під Дамаском, штат Джорджія... ось її фото з випускного. Йому диявольськи щастить – жодна людина ще не бачила, як він викрадає дівчат. Окрім того, що він залишає трупи біля міжштатних трас, ніякої послідовності в його діях не знайдено.

– А якщо відстежити його шлях від місць, де він скидав тіла, за найбільш щільними автомобільними потоками, щось збігається?

– Ні.

– А якщо ми... постановимо собі... що він скидає тіло і викрадає нову дівчину протягом однієї поїздки? – спитала Старлінг, обережно уникаючи забороненого слова «припускати». – Спочатку він має позбутися тіла, так, на випадок, якщо його впіймають на викраденні? Якщо він попадеться на викраденні, то зможе обставити все як напад, випросити собі помилування, а справу надішлють до архіву – якщо в багажнику не буде трупа. То чому б не провести вектори назад, від одного місця, де знайшли тіло, до попереднього? Та ви вже проводили.

– Гарна ідея, але він і це передбачив. Якщо він дійсно робить обидві справи за одним разом, то іздить зигзагами. Ми запустили комп'ютерну симуляцію, спочатку прив'язавши його до трас західного напрямку, потім до східного, потім спробували різні комбінації всіх можливих даних, що їх ми отримали з місць, де дівчат викрадали й викидали. Вводимо інформацію в комп'ютер, а з нього дим шугає. Він мешкає на Сході, каже машина. Він не залежить від місячного циклу, каже вона. Жодних збігів у датах, коли в містах відбувалися громадські заходи. Казна-що. Ні, він чекав на нас, Старлінг.

– Гадаєте, він надто обережний як на суїцидника?

Кроуфорд кивнув:

– Певно, що надто обережний. Тепер він знайшов для себе стосунки, значущу взаємодію, і йому кортить постійно цим займатися. Я на суїцид не сподіваюся.

Кроуфорд передав пілотові склянку води з термоса. Ще одну він дав Старлінг, а собі намішав алкагельцер.

Шлунок Кларіс стрибнув угору, коли літак почав знижуватися.

– Кілька моментів, Старлінг. Я чекаю від вас першокласної криміналістичної експертизи, але й не тільки. Ви неговірка, і це нічого, я теж. Але не подумайте, що вам конче треба дошукуватися доказів, перш ніж щось мені зауважити. Дурних запитань не існує. Ви бачитимете речі, які не побачу я, і я хочу про них знати. Може, у вас талант. Отак несподівано трапилась нагода перевірити, на що ви здатні.

Шлунок Старлінг підстрибував, обличчя зберігало зацікавлений вираз, а вона слухала й думала про те, як давно Кроуфорд вирішив залучити її до цієї справи, як довго він чекав, щоб вона спрагла до цього шансу. Він був лідером і за властивістю лідерів торочив щиро й відверту маячню, це точно.

– Отак думаєш про нього, дивишся, де він бував, і починаєш потроху його відчувати, – говорив Кроуфорд. – Він навіть не весь час викликає відразу, хоча в це важко повірити. А тоді, якщо пощастить, серед усіх тих надбаних знань тебе щось дзюбає, намагається привернути увагу. Завжди кажіть мені, Старлінг, коли вас щось дзюбне. Затямте, справа й так надто заплутана, щоб її ще плутали слідчі. Не дозвольте зграї копів збити вас із пантелику. Живіть тим, що бачите. Слухайте тільки себе. Відокремте злочин від того, що відбувається навколо. Не намагайтеся вишукати в цьому хлопцеві якусь послідовність чи симетрію. Дослухайтеся, і хай він сам усе розповість. І ще одне: слідство нагадує зоопарк. Ним займається багато юрисдикцій, і кількома завідують невдахи. А нам треба знайти з ними спільну мову, аби вони не тримали на нас зуб. Ми вирушаємо в Поттер, Західна Вірджинія. Про людей, до яких ідемо, мені нічого не відомо. Вони можуть виявитися гарними хлопцями або ж вирішити, що ми шукаємо легкої наживи.

Пілот прибрав із вуха навушник і кинув через плече:

– Майже на місці, Джеку. Ти там лишаєшся?

– Ага, – мовив Кроуфорд. – Школа скінчилася, Старлінг.

Розділ 12

Ось і Поттерське похоронне бюро, найбільший білий каркасний будинок на Поттер-стрит у Поттері, Західна Вірджинія, яке також виконує функції моргу округу Ранкін[59 – Місто Поттер і округ Ранкін у штаті Західна Вірджинія є вигаданими (проте в рідному штаті Томаса Гарріса, Міссісіпі, існує округ з такою назвою).]. За медексперта править сімейний лікар на прізвище Ейкін. Якщо йому не вдається встановити причину смерті, тіло передають у Клакстонський регіональний медичний центр, що в сусідньому окрузі, де вони мають професійного патологоанатома.

Від аеродрому до Поттера Кларіс Старлінг їхала на задньому сидінні патрульної машини, і їй довелося нахилитися впритул до переділки для затриманих, щоб почути, як помічник шерифа пояснював усі ці речі Джеку Кроуфорду.

У похоронній залі незабаром мала розпочатися поминальна служба. Скорботні друзі та родичі, вдягнені в своє найкраще недільне сільське вбрання, шикувалися на доріжці між перерослими кущами самшиту й гуртувалися на сходинках, чекаючи, поки їх впустять усередину. Свіжопофарбований будинок і сходинки хилилися врізнобіч одне від одного.

На приватному паркінгу за будинком, де чекали катафалки, під голим берестом стояли двоє молодих помічників шерифа, один старий і ще двоє гвардійців. Було не дуже холодно, їхнє дихання не парувало.

Старлінг поглянула на цих чоловіків, коли патрульна машина завертала на паркінг, і одразу все про них дізналася. Вона знала, що вони живуть у будинках, де замість шаф шифоньери, і їй було чудово відомо, що в тих шифоньерах зберігається. Вона знала, що ці чоловіки мають родичів, які складають одяг у чохли й вішають на стіни житлових трейлерів. Вона знала, що старий помічник шерифа народився в будинку, де колонка для води стояла просто на ганку, і що навесні він босоніж ішов брудною дорогою до шкільного автобуса, почепивши взуття на ший за шнурівки – так само як робив її батько. Вона знала, що вони носили до школи ланч у паперових торбинках з масними плямами, бо ж їх багато разів використовували, і що після ланчу вони згортали ті торбинки та засовували в задні кишені джинсів.

Старлінг замислилася, що про них відомо Кроуфорду.

Зсередини задніх дверей патрульної машини не було ручок, як це з'ясувала Старлінг, коли водій та Кроуфорд вибралися з автомобіля й попрямували до похоронного бюро. Їй довелося молотити по склу, поки її не помітив один із помічників, який стояв під деревом, і тільки тоді почервонілий водій повернувся та випустив її.

Помічники краєм ока спостерігали за Старлінг, яка проходила повз них. Один промовив:

– Мем.

Вона кивнула,пустила усмішку тактовної, малої потужності та приєдналася до Кроуфорда на задньому ганку бюро.

Коли вона відійшла на достатню відстань, один із молодших помічників, щойно одружений, почував підборіддя й мовив:

- Вона й уполовину не така гарна, як собі думає.

- Ну, якщо вона думає, що має достобіса гарний вигляд, то я й сам з нею погоджуся, - сказав інший молодий помічник. - Я б її одягнув, як протигаз п'ятої марки[60 - «Mark V» - протигаз, розроблений для морської піхоти США, використовувався протягом 1960-х і 1970-х років (тобто і протягом В'єтнамської війни).].

- А я б радше з'їв кавунчика, тільки холодненького, - промовив старший помічник, наче сам до себе.

Кроуфорд уже розмовляв зі старшим помічником, маленьким струнким чоловіком в окулярах зі сталевую оправою та черевиках з еластичними латками по боках, які у взуттєвих каталогах називаються «Ромео».

З чорного ходу вони пройшли в темний коридор, де гудів автомат кока-коли, а до стіни тулилися дивні, не пов'язані між собою предмети: ножна швацька машинка, триколісний велосипед, рулон штучного газону, смугастий брезентовий тент, обгорнутий на кінцях. На стіні висіла сепія зі святою Цецилією[61 - Свята Цецилія - католицька покровителька музикантів і сліпих.] за піаніно. Навколо голови в неї були заплетені коси, а на клавіші просто нізвідки сипалися троянди.

- Дуже вам вдячний, шерифе[62 - Загальне звертання до всіх представників офісу окружного шерифа.], що ви нас так швидко сповістили, - сказав Кроуфорд.

Але головний помічник на це не купився.

- То вам зателефонували з офісу окружного прокурора, - відказав він. - Я знаю, що шериф вам не телефонував, бо сам шериф Перкінз наразі подорожує Гаваями з місіс Перкінз. Сьогодні о восьмій я говорив із ним по міжміському, о третій ночі за гавайським часом. Він зв'яжеться зі мною трохи згодом, але сказав, що завдання номер один - це з'ясувати, чи то не одна з наших місцевих дівчат. Во може бути, що нам просто підкинули тіло з іншого штату. Тому треба пересвідчитися, перш ніж переходити до інших справ. Бо нам сюди тягнуть трупи аж із Фенікса, штат Алабама.

- І саме з цим ми можемо вам допомогти, шерифе. Якщо...

- Я розмовляв телефоном із польовим командиром Гвардії штату в Чарльстоні. Він пришле офіцерів зі слідчого відділу. Вони й нададуть нам усю необхідну допомогу.

Коридор повнився помічниками шерифа та гвардійцями, тож у головного помічника з'явилося забагато слухачів.

- Ми приділимо вам час, щойно знайдеться можливість, - продовжував він, - і радо будемо співпрацювати з вами й допомагати, як тільки зможемо, але зараз...

- Шерифе, подібні злочини сексуального характеру мають певні аспекти, які я радше переказав би вам наодинці, між нами чоловіками, розумієте? - сказав Кроуфорд, легким порухом голови відзначаючи присутність Старлінг.

Він поманив маленького чоловіка з коридору в якийсь захарашений кабінет і зачинив за собою двері. Старлінг лишалося тільки приховувати образу від зграї помічників. Міцно зчепивши зуби, вона поглядала на святу Цецилію та всміхалася їй у відповідь тою ж неземною усмішкою, прислухаючись до розмови за дверима. Вона розчула гучні голоси та уривки телефонної розмови. Чоловіки повернулися в коридор менш ніж за чотири хвилини. Губи головного помічника були щільно стиснуті:

– Оскаре, піди до головного входу й поклич лікаря Ейкіна. Він начебто має бути присутнім під час тих церемоній, але я не думаю, що вони вже розпочали. Скажи йому, що Клакстон на дроті.

Медексперт, лікар Ейкін, пройшов до маленького кабінету й поставив ногу на стілець, постукуючи по зубах віялом із Добрим Пастирем[63 – Американські бюро ритуальних послуг часто роздають клієнтам маленькі віяла з зображенням біблійних сцен, як візитки; Добрий Пастир, тобто Ісус Христос, пасе ягнят і сам є Ягням Божим.], поки проводив по телефону невеличку консультацію з патологоанатомом із Клакстона. Він на все погодився.

Отож, у кімнаті для бальзамування зі столистими трояндами на шпалерах і запліснявілим розписом під високою стелею, у білому каркасному будинку, звичному та зрозумілому для Кларіс Старлінг, вона вперше зіткнулася з прямими доказами злочинів Баффало Білла.

Єдиним сучасним предметом у кімнаті був ретельно застібнутий зелений мішок для трупів. Він лежав на старомодному керамічному столі для бальзамування і безліч разів відбивався у скляних дверцятах шаф, де зберігалися троакари[64 – Троакар – медичний інструмент для проколювання стінки черевної або грудної порожнини та видалення рідини.] й пакунки розчину «Кам'яні нутроші»[65 – Вигадана марка препарату; реальні аналоги вводяться в тіло під час розтину й перешкоджають утворенню та вивільненню газів (нутроші при цьому «кам'яніють»)].

Кроуфорд пішов до машини по дактилоскопічний передавач, а Старлінг розпаковувала обладнання на зливній полиці великої подвійної раковини під стіною.

У кімнаті було забагато людей. Кілька молодших помічників, головний помічник шерифа, усі вони зайшли за Старлінг і не виявляли жодного наміру звільняти приміщення. Це було неправильно. Чому Кроуфорд не прийшов і сам їх не позбувся?

Шпалери понапиналися від протягу, а потім здулися, коли лікар увімкнув великий запорошений вентилятор.

Стоячи перед раковиною, Кларіс Старлінг шукала для себе приклад мужності – більш дієвий та влучний, ніж будь-який морпіх, який стрибає з парашутом. І до неї прийшов образ і допоміг їй, але й пронизав болем.

Мати стоїть біля раковини, змиває кров із батькового капелюха, поливає холодною водою капелюх і каже: «З нами все буде гаразд, Кларіс. Скажи братам і сестрі, щоб мили руки й спускалися до столу. Треба поговорити, а потім будемо збирати вечерю».

Старлінг зняла шарф і обв'язала ним голову на кшталт гірської повитухи. Вона дістала зі своєї валізи пару хірургічних рукавичок. Коли вона вперше за весь час перебування в Поттері подала голос, у ньому чулося більше гортанної говірки, ніж зазвичай, а його сила привернула увагу Кроуфорда, і він підійшов до дверей послухати.

– Джентльмени! Джентльмени! Офіцери та джентльмени! Послухайте мене хвилику. Прошу. Дозвольте, я сама про неї подбаю, – казала вона, натягаючи перед ними гумові рукавички. – Нам треба дещо для неї зробити. Ви привезли її здалеку, і я певна, що її рідні подякували б вам, якби могли. А тепер, прошу, вийдіть і дозвольте мені про неї подбати.

Кроуфорд побачив, що чоловіки раптом замовкли, сповнилися поваги та почали підштовхувати один одного до виходу, шепочучи: «Ходімо, Джессе. Вийдемо надвір». Кроуфорд помітив, як змінилася атмосфера в присутності мертвого тіла: хоч би де жила жертва, хоч би ким вона була, річка занесла її в сільську місцевість, і, поки вона безпорадно лежала в цій кімнаті сільського похоронного бюро, Кларіс Старлінг мала з нею особливий зв'язок. Кроуфорд бачив, що в цих місцях Старлінг вважалася спадкоємицею старих мудрих жінок, знахарок, міцних селянок, які завжди допомагали та оберігали, а коли варта завершувалася, то мили й одягали сільських покійників.

В одній кімнаті з жертвою лишилися тільки Кроуфорд, Старлінг і лікар. Лікар Ейкін і Старлінг дивилися одне на одного з солідарністю. Обое вони були дивним чином задоволені, дивним чином знічені.

Кроуфорд дістав із кишені баночку ментолової мазі «Вікс» та пустив її колом. Старлінг дивилася, що вони стануть із нею робити, а коли Кроуфорд і лікар змастили верхню губу під носом, то зробила так само.

Повернувшись обличчям до стіни, Кларіс видобула фотоапарати з сумки для обладнання, що стояла на зливній полиці. За її спиною пролунав звук, із яким собачка ковзнула застібкою на мішку.

Старлінг кліпнула на столісті троянди на шпалерах, вдихнула й випустила повітря. Вона обернулася та подивилася на тіло, що лежало на столі.

– Вони мали вдягти їй на руки паперові мішечки, – сказала вона. – Я їх загорну, коли ми закінчимо.

Перевівши автоматичний фотоапарат на ручний режим, щоб виставити експозицію, Старлінг старанно сфотографувала тіло.

Жертвою виявилася жінка з широкими стегнами, шістдесят сім дюймів[66 – ? 1,7 м.] на зріст, згідно з рулеткою Старлінг. Річка вилужила до сірого кольору місце, де бракувало шкіри, але вода була холодною і дівчина явно пролежала в ній не довше ніж кілька днів. Шкіру було знято починаючи з того місця, де закінчувалися груди, і до колін, тобто з ділянки, яка в тореадорів прикривається бриджами й поясом.

Груди були маленькі, а між ними, над грудиною, зяяла очевидна причина смерті – рвана зірчаста рана діаметром із ширину долоні.

Голова була оббілована до черепа – розріз починався одразу над бровами й тягся далі, від вух до потилиці.

– Доктор Лектер казав, що він почне знімати скальпи, – сказала Старлінг.

Кроуфорд стояв, склавши руки на грудях, поки вона робила знімки.

– Захопіть поляроїдом її вуха, – ось і все, що він сказав.

Кроуфорд хіба що стиснув губи, поки обходив тіло колом. Старлінг стягла рукавичку, щоб провести пальцем по одній із литок. Шмат перемету й

потрійні гачки, які обплутали та зупинили її тіло в річковому потоці, і досі чіплялися за ногу нижче від коліна.

– Що ви бачите, Старлінг?

– Ну, вона не місцева – у неї тричі проколоте вухо, а на нігтях лак із блискітками. Як на мене, вона з міста. Таке волосся на ногах з'являється тижні за два, десь так. Бачите, яке м'яке віросло. Мабуть, вона депілювала ноги воском. І під пахвами теж. Дивіться, як вона вибілювала волосся над верхньою губою. Вона старанно доглядала за собою, але певний час не мала такої можливості.

– Як щодо поранення?

– Не знаю, – відповіла Старлінг. – Я сказала б, що це вихідне вогнепальне поранення, тільки тут, угорі, є щось схоже на поясок зсадніння[67 – Темно-коричнева облямівка навколо отвору від кулі.] та відбиток від дула.

– Добре, Старлінг. Це контактне вхідне поранення над грудиною. Вибухові гази розширюються між кістками й шкірою та розривають її, утворюючи зірчастий отвір.

По інший бік стіни засопіли органні труби, коли перед похоронним бюро розпочалася траурна процесія.

– Насильницька смерть, – вставив лікар Ейкін і закивав. – Мені треба потрапити туди, хоч на якусь частину служби. Родини завжди сподіваються, що я проведжатиму їх в останню путь. Вам на допомогу прийде Ламар, щойно він закінчить грати музичне приношення[68 – Посилання на «Musikalisches Opfer» Й. С. Баха, збірку музичних канонів і фуг.]. Повірю вам на слово, що ви збережете всі докази для патологоанатома з Клакстона, містере Кроуфорд.

– У неї зламано два нігті на лівій руці, – сказала Старлінг, коли лікар пішов. – Вони загнулися назад від одного швидкого поруху, а під іншими, здається, набилося бруду або якихось твердих крихт. Вважатимемо за речовий доказ?

– Візьміть зразки бруду та кілька лусочок лаку, – відповів Кроуфорд. – Ми їх повідомимо, коли отримаємо результати.

Ламар, сухорлявий асистент похоронного бюро з рум'яною плямою посеред обличчя, що розквітла від віскі, увійшов у кімнату, поки Старлінг займалася зразками.

– Ви, ма'ть, колись манікюршею працювали, – сказав він.

Вони зраділи, коли побачили, що на долонях молодой жінки не було слідів від нігтів, що свідчило про те, що вона, як і решта, померла до того, як із нею вчинили все інше.

– Хочете перевернути її на живіт, щоб зняти відбитки, Старлінг? – спитав Кроуфорд.

– Було б легше.

– Спочатку зробимо зуби, а потім Ламар допоможе нам її перевернути.

– Тільки світлини чи зубну карту також?

Старлінг прикріпила стоматологічну насадку спереду до дактилоскопічного фотоапарата, подумки зітхнувши з полегшенням, бо в сумці знайшлися всі деталі.

– Тільки світлини, – відповів Кроуфорд. – Карта може збити з пантелику, якщо нема рентгенівських знімків. За фотографіями ми зможемо виключити кілька зниклих жінок.

Своїми руками піаніста Ламар дуже ніжно відкривав рот дівчині за вказівками Старлінг і відтягував їй губи, поки Кларіс прикладала поляроїд масштабу один до одного до її обличчя, щоб детальніше схопити передні зуби. То було неважко, але Старлінг довелося фотографувати кутні зуби за допомогою піднебінного рефлектора, при цьому стежачи за світлом, що проходило крізь щок, щоб стробоскопічна лампа навколо лінзи освітлювала рот ізсередини. Вона тільки бачила, як це роблять на заняттях із криміналістичної експертизи.

Старлінг почекала, поки проявиться перший знімок кутніх зубів, тоді налаштувала яскравість і спробувала знову. Цей знімок вийшов кращим. Цей був дуже непоганим.

– У неї щось у горлі, – сказала Старлінг.

Кроуфорд поглянув на світлину. На ній виднівся темний предмет циліндричної форми, просто за м'яким піднебінням.

– Дайте-но мені ліхтарик.

– Коли тіло дістають із води, то до рота часто набивається листя й усяке таке, – зауважив Ламар, допомагаючи Кроуфорду роздивлятися.

Старлінг дістала з сумки пінцет. Вона глянула на Кроуфорда, який стояв по інший бік тіла. Він кивнув. За якусь мить вона витягнула той предмет.

– Це що, якийсь стручок із насінинами? – спитав Кроуфорд.

– Та не, сер, то ж кокон від жука, – сказав Ламар. Він був правий.

Старлінг поклала кокон у склянку.

– Може, дасте подивитися якомусь консультанту з сільського господарства? – запропонував Ламар.

Коли тіло лежало на животі, знімати відбитки було легше. Старлінг наготувалася до найгіршого, але жодні втомливі й делікатні методи ін'єкцій чи напальчники не знадобилися. Вона знімала відбитки стосиком тонких платівок, що тримався на пристрої у формі підкови. Також вона зняла відбитки з ніг, на той випадок, якщо вони зможуть посилатися лише на дитячі картки з лікарні.

Біля плечей бракувало двох трикутних шматків шкіри. Старлінг їх сфотографувала.

– І виміряйте, – сказав Кроуфорд. – Він поранив дівчину з Акрона, коли зрізав із неї одяг, не більш ніж подряпав, але рана збігалася з розрізом на спині її блузки, яку знайшли при дорозі. А це щось новеньке. Такого я ще не бачив.

Конец ознакомительного фрагмента.

Текст предоставлен ООО «ЛитРес».

Прочитайте эту книгу целиком, купив полную легальную версию (http://www.litres.ru/pages/biblio_book/?art=22623389&lfrom=362673004) на ЛитРес.

Безопасно оплатить книгу можно банковской картой Visa, MasterCard, Maestro, со счета мобильного телефона, с платежного терминала, в салоне МТС или Связной, через PayPal, WebMoney, Яндекс.Деньги, QIWI Кошелек, бонусными картами или другим удобным Вам способом.

notes

Примітки

1

Американський палп-журнал (дешево масове літературне видання), який існував у 1882–1978 рр.; Т. Гарріс писав для нього кримінальні оповідання.

2

? 1,8 м, 79 кг.

3

Метод Лімберга (пластика зустрічних трикутників) – спосіб зшивання шкіри, коли зустрічні пасма з'єднуються не в прямий шов, а в довільну геометричну фігуру чи зигзаг, щоб якомога економніше й раціональніше використати шкіру.

4

Американська марка годинників, найбільш масова на початку XX століття.

5

Насправді «бордові очі» (maroon eyes) мають не зовсім бордовий колір. Згідно з юристом і антропологом Альфонсом Бертильйоном, цей термін уживається, коли райдужка містить темно-коричневий, майже чорний пігмент, а колір «однорідний і нагадує оболонку каштана... стиглого, чистого й блискучого».

6

Мексиканські сандалі з плетеної шкіри.

7

Hombre! (ісп.) – Чоловіче!

8

Джон Донн (1572–1631) – англійський поет-метафізик. Прозовий цикл «Посвяти на нагальні випадки» («Devotions upon Emergent Occasions») написав, помираючи від тифу.

9

Куантіко (раніше Потомак) – місто в штаті Вірджинія, де розташовані Академія та Лабораторія ФБР, одна з найбільших баз морської піхоти США, тренувальна база Управління боротьби з наркотиками та ін.

10

Hogan's Alley – комплекс тактичної підготовки при Академії ФБР, який дістав назву від вигаданого кримінального району Нью-Йорка з коміксів про Жовтого хлопчика (автор Джозеф Пулітцер).

11

Кетчер – гравець у бейсболі, який приймає м'яч від пітчера, оцінює ситуацію в грі й радить найкращий спосіб подачі; дім – основна база, позиція кетчера. Зазвичай студенти коледжів США, які беруть участь у спортивних змаганнях, отримують грошову винагороду.

12

«FBI Law Enforcement Bulletin» – щомісячний журнал ФБР.

13

Міннесотський багатопрофільний особистісний опитувальник («MMPI») аналізує приховані психопатологічні переживання; тест Роршаха – дослідження особистості за допомогою картинок із різноколірними плямами; тематичний апперцептивний тест – для виявлення особливостей реагування на соціальне середовище; тест дитячого нейропсихіатра Лоретти Бендер перевіряє здатність відтворювати зображення.

14

Імовірно, Кларіс згадує пожежі та вибухи на хімічному заводі, які сталися у 1988 році в місті Гендерсон, штат Невада.

15

Ендрю, герцог Йоркський (нар. 1960) – другий син королеви Єлизавети II, відомий скандальним розлученням із Сарою Фергюсон.

16

«National Tattler» – вигаданий американський таблоїд, також фігурує в романі Гарріса «Червоний дракон» і в телесеріалі «Ганнібал» (2013–2015, канал NBC).

17

? 0,6 м.

18

«Масе» – марка сльозогінного газу.

19

Aldo Ray (1926–1991) – американський актор, типаж «крутого» здорованя з хрипким голосом.

20

Доктор Лектер має на увазі, що в Мітгса дисоціативний розлад ідентичності.

21

«Аромат часу» (фр.), жіночі парфуми від бренду «Ніна Річчі».

22

Дайджест Коледжу Джона Джея при Університеті Нью-Йорка, який випускає спеціалістів із кримінального покарання.

23

Френологія – псевдонаука початку XIX століття про зв'язок людської психіки і будови поверхні черепа.

24

William Frederick «Buffalo Bill» Cody (1846–1917) – американський мисливець на бізонів і організатор популярного дійства «Дикий Захід»; отримав своє прізвище після того, як за півтора року убив понад 4000 бізонів для забезпечення робітників Тихоокеанської залізничної компанії м'ясом і шкурами.

25

Okies – мігранти з Оклахоми й Канзасу, уродженці штату Оклахома.

26

Add-a-beads – різновид намиста, популярного у 80-х роках у США в сім'ях середнього класу: на ланцюжок нанизувалося по намистині, які батьки дарували дочкам з певної нагоди (закінчення коледжу тощо), а згідно з іншою легендою, такі самі намистини дівчатам дарували хлопці, з якими вони зустрічалися.

27

«Amarone della Valpolicella» – сухе червоне вино, одне з найдорожчих італійських. У крилатому виразі з кінострічки «Мовчання ягнят» (1991) згадується інше італійське вино, к'янті.

28

«Ford Pinto» – марка компактного легкового автомобіля.

29

Холістична медицина – альтернативна практика широкого спектру (акупунктура, хіропрактика, гомеопатія, фітотерапія).

30

Rolodex – обертовий каталог із картками для зберігання та пошуку контактної інформації.

31

Міжнародна корпорація з втілення наукових досягнень (Science Applications International Corporation / SAIC).

32

Weaver stance – одна з найбільш розповсюджених поз для стрільби з малої вогнепальної зброї.

33

Number Nine – муніципальна комуна округу Міссісіпі; Ditch Nine – канал у цьому ж окрузі.

34

Скорочена назва автомобіля «Ford LTD».

35

«Orkin» – фірма з Аталанти, яка займається дезінсекцією.

36

«Fotomat» – колишня мережа кіосків з проявлення фотоплівки, які встановлювали біля паркінгів, щоб можна було робити замовлення, не виходячи з машини.

37

«Jell-O» – торговельна марка желатинових десертів.

38

«Плоди отруйного дерева» – юридична метафора, яка вживається в США та позначає речові докази, здобуті протизаконним чином; здебільшого суди намагаються нехтувати цими «отруйними плодами».

39

DePaul University – приватний університет у Чикаго, один із найпопулярніших католицьких університетів США.

40

Ла-Гвардія – аеропорт у Нью-Йорку; Сьюдад-Хуарес – місто на півночі Мексики.

41

Спрей швидкої дії для розморожування криги.

42

12,5 мм.

43

0,46 м.

44

Марка автомобільних шин.

45

Цитата з фільму «Чарівник Країни Оз» (1939), яку промовляє до свого песика дівчинка Дороті, коли потрапляє до казкової країни.

46

Рядок із шотландської народної пісні «Човен до острова Скай» («The Skye Boat Song»), у якій згадується втеча шотландського повстанця Карла Едварда Стюарта після поразки в битві при Каллодені.

47

Сумний (ісп.).

48

Кларіс каже про 33-го президента США Гаррі С. Трумана (1881–1972); імовірно, доктор Лектер має на увазі американського письменника Трумана Капоте (1924–1984), який мав вітчима-кубинця та писав про Іспанію.

49

Pass line – зона для ставок, яка проходить уздовж усього столу для гри в кості.

50

Джон Едгар Гувер (1895–1972) – директор Федерального бюро розслідувань протягом 1935–1972 рр.; Мелвін Пурвіс (1903–1960) – агент ФБР, який очолював слідство у справі легендарного гангстера Джона Діллінджера; pelvis (англ.) – частина анатомічного таза під назвою «ниркова миска» (а також стегна – Елвіса Преслі називали Elvis Pelvis за грайливі танцювальні рухи).

51

K-frame – маркування різних моделей револьверів «Smith & Wesson» середнього розміру і тривкості корпусу.

52

Pancake (досл. з англ. «млинець») – різновид пласкої кобури, яку зручно носити під одягом.

53

Мається на увазі закон про обмеження бюджетних витрат Гремма – Рудмана – Голлінгса.

54

Рівень вільного серотоніну та гістаміну в пошкоджених ділянках шкіри дає змогу визначити, чи було завдане ушкодження за життя, чи після смерті.

55

Патрон.38 Special, розроблений компанією «Smith & Wesson», стандартний набій для револьверів поліції США у 1920–1990-х роках.

56

Едвард Естлін Каммінгз (1894–1962) – американський публіцист, драматург, художник і поет-експериментатор, часто підписувався з малої літери.

57

Кличка архетипового помічника готичних злодіїв, наприклад графа Дракули чи Віктора Франкенштейна.

58

«United Parcel Service» – американська компанія, що спеціалізується на експрес-доставці й логістиці.

59

Місто Поттер і округ Ранкін у штаті Західна Вірджинія є вигаданими (проте в рідному штаті Томаса Гарріса, Міссісіпі, існує округ з такою назвою).

60

«Mark V» – протигаз, розроблений для морської піхоти США, використовувався протягом 1960-х і 1970-х років (тобто і протягом В'єтнамської війни).

61

Свята Цецилія – католицька покровителька музикантів і сліпих.

62

Загальне звертання до всіх представників офісу окружного шерифа.

63

Американські бюро ритуальних послуг часто роздають клієнтам маленькі віяла з зображенням біблійних сцен, як візитки; Добрий Пастир, тобто Ісус Христос, пасе ягнят і сам є Ягням Божим.

64

Троакар – медичний інструмент для проколювання стінки черевної або грудної порожнини та видалення рідини.

65

Вигадана марка препарату; реальні аналоги вводяться в тіло під час розтину й перешкоджають утворенню та вивільненню газів (нутроші при цьому «кам'яніють»).

66

? 1,7 м.

67

Темно-коричнева облямівка навколо отвору від кулі.

68

Посилання на «Musikalisches Opfer» Й. С. Баха, збірку музичних канонів і фуг.